



RECEPTÁŘ ČINNOSTÍ PRO POLYTECHNICKOU VÝCHOVU V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH



Český svaz ochránců přírody Vlašim 2015



RECEPTÁŘ ČINNOSTÍ pro polytechnickou výchovu v mateřských školách

editor: PhDr. Roman Andres, RNDr. Jana Havelková

© fotografie: archiv ČSOP Vlašim a autoři

© piktogramy: PhDr. Magda Andresová

Vydala © ZO ČSOP Vlašim v roce 2015

náklad: 300 ks

1. vydání

počet stran: 100

sazba a grafická úprava: Milan Červenka dZion

tisk: VAMB Štěchovice

ISBN 978-80-87964-05-7

ZO ČSOP Vlašim, Pláteníkova 264, 258 01 Vlašim

web: <http://www.csopvlasim.cz>, e-mail: vlasim@csop.cz

Doporučená citace:

Andres, R., Havelková, J. (eds.): *Receptář činností pro polytechnickou výchovu v mateřských školách*. Vlašim: ZO ČSOP Vlašim, 2015. 100 s.

ISBN 978-80-87964-05-7.

Vydáno za finanční podpory ESF a státního rozpočtu ČR.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

Předmluva	5
Rozvoj motorických schopností a fyzické zdatnosti dítěte pro polytechnické činnosti.....	7
Rozvoj rovnovážných pohybových schopností	8
Rozvoj spojovacích pohybových schopností	12
Rozvoj rytmických pohybových schopností	15
Rozvoj orientačních pohybových schopností	19
Rozvoj reakčních pohybových schopností	24
Rozvoj polytechnických dovedností v přírodním prostředí	27
Výroba tkacího rámečku z větve a tkaní s dětmi ve školce	28
Jednoduché typy na využití lana v mateřské škole	30
„Vytvoř si svou zahradu“	31
Hračky z přírody (inspirace z lesní mateřské školy)	33
Výroba plachetnice	36
Výroba autíčka z březové větvičky	38
Výroba hmyzího domku	40
Rozvoj polytechnických dovedností pomocí Montessori pedagogiky a pomůcek	43
Nabírání materiálu a přemísťování lžící	44
Prosívání materiálu sítkem	46
Šroubování	48
Skládání ubrousků	50
Přelévání vody pomocí trychtýře	52
Třídění různých materiálů	54
Mletí obilí (koření)	56
Rukodělné tvořivé činnosti v polytechnické výchově	59
Rozvoj vyjadřovacích schopností pomocí linie a stop různě tvrdých tužek	60
Sádroryt	62
Stínové divadlo	65
Kašírování	67
Výroba ozdob z hoblin	69
Plstění mokrou technikou	71
Odlévání ze včelího vosku	73
Výroba zvonečků ze včelího vosku	75
Tvoříme ze slaneého těsta	77
Můj Strom	80
Výroba kašírovaných masek na masopust – medvěd a slamák na tyči	82
Výroba dřevěného stojánku na ubrousky (tématický celek).....	84
Používání a tvorba vlastních výukových pomůcek v polytechnické výchově	87
Výroba dřevěných razítek pro tisk na textil a papír	88
Výroba ztloukáací hry	90
Zpracování ovčí vlny	92
Barvení ovčí vlny	94
Přírodní barvení sluncem	96
Kontakty	98

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Receptář činností pro polytechnickou výchovu v mateřských školách / editor: Roman Andres, Jana Havelková. -- 1. vydání. -- Vlašim : Český svaz ochránců přírody, 2015

ISBN 978-80-87964-05-7

373.2 * 612.76 * 371.38 * 502:37.03

- předškolní výchova
- motorické schopnosti
- praktické činnosti
- environmentální výchova a vzdělávání
- metodické příručky

373.2 / .3 - Předškolní a primární výchova a vzdělávání [22]

Předmluva

Vážené kolegyně, kolegové,

držíte v rukou jeden z výstupů vzdělávacího projektu ŠIKULA, který realizoval za finanční podpory ESF a státního rozpočtu ČR Český svaz ochránců přírody Vlašim na přelomu let 2014 – 2015.

Cílem projektu ŠIKULA bylo vybavit metodicky i materiálně pedagogy mateřských škol v oblasti polytechnické výchovy (PV) a zacvičit je v praktických dovednostech, které mají sami dětem předávat. O projekt ŠIKULA projevilo zájem ještě před jeho začátkem přes 90 pedagogů ze 40 mateřských škol ze Středočeského kraje, Jihočeského kraje, Pardubického kraje a Kraje Vysočina. Další se přidávali v průběhu.

Polytechnické dovednosti, zjednodušeně „šikovnost“, velmi souvisí s dalšími schopnostmi dětí, které, jak tvrdí výzkumy i praktici z mateřských škol, jsou bohužel v populaci na ústupu. Je to např. schopnost řešit problémy, postarat se o sebe, používat primární materiály, poznat důsledky své činnosti a od toho se odvíjející odpovědnost, bezpečnost při práci, spolupráce, cílevědomost aj.

Ten, kdo je přesvědčený, že dítě předškolního věku nemůže řezat ostrým nožem a pilou, zatloukat hřebíky, lézt po stromech a hrát si s blátem, ať raději nechte dále. Jisté je, že setkání s bezpečným rizikem, ke kterému patří občas i nějaký ten škrábanec a boule, naplňuje základní potřeby dětí a vybavuje je do života nezastupitelnými zkušenostmi více, než spořádané procházky v dvojstupu či sledování televizních programů. Přehnaný strach ze situací, při níž se malé děti mají bezpečně seznámit s nástroji a jednoduchými technologiemi, stejně tak jako přechoťné uhýbání před mnohdy nesmyslnými kroky byrokracie, může nevratně deformovat jejich duševní i fyzický rozvoj.

Podobně jako semináře projektu ŠIKULA se i tato metodika drží pěti tematických oblastí: fyzické předpoklady dítěte pro PV, polytechnické vzdělávání v přírodním prostředí, PV pomocí Montessori pedagogiky, rukodělné tvořivé činnosti a tvorba nových výukových pomůcek v PV samotnými pedagogy.

Semináře konané v rámci projektu ŠIKULA nakonec nabídl více, než bylo očekáváno. Mimo jiného také inspiraci a možnosti srovnání, jak fungují školky jinde. Především ale povzbuzení, že bariéry lze překonávat a že je možné a potřebné stále se něčemu novému učit, zejména pokud vedle sebe najdete množství spřízněných a stejně zapálených lidí.

Další výstupy projektu ŠIKULA, metodickou podporu, množství podnětů a odkazů užitečných pro polytechnickou výchovu v MŠ naleznete na adrese www.projektsikula.cz.

Roman Andres, za tým ČSOP Vlašim

Vysvětlení použitých piktogramů



doporučený věk dětí



optimální velikost skupiny



prostředí realizace



nároky na materiál



nároky na čas přípravy učitele a dětí



nároky na finance



doba realizace



opakování aktivity

Rozvoj motorických schopností a fyzické zdatnosti dítěte pro polytechnické činnosti

„*Tělo necht' každodenní své hýbání má.*“ (J. A. Komenský)

Minimum pedagoga MŠ:

mít přehled o principech a správném použití tělesné výchovy pro šikovnost předškoláků, připravit výukovou jednotku i roční plán TV s konkrétním záměrem – např. rozvoj koordinace, reakční schopnosti aj., vědět, kam se obrátit pro radu

Níže uvedené náměty na tělovýchovné aktivity včetně konkrétních návodů na cvičení jsou vhodné pro realizaci pohybových činností v mateřské škole. Cílem je rozvoj pohybových schopností a šikovnosti dětí.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ **Rozvoj rovnovážných pohybových schopností** (provazochodci – zdokonalování základní pohybové dovednosti – chůze; overbally a balanční plochy – stimulace hlubokého stabilizačního systému).
- ❖ **Rozvoj spojovacích pohybových schopností** (skákačky, koordinační žebřík – stimulace dynamické síly dolních končetin; míčkování – zdokonalování manipulace s míčem).
- ❖ **Rozvoj rytmických pohybových schopností** (vasimbo, kolečko, v rytmu hudby).
- ❖ **Rozvoj orientačních pohybových schopností** (ukaž, kde máš, slepovaná, táckovaná – orientace v tělním schématu; najdi svého kamaráda, na barvy – orientace v prostoru).
- ❖ **Rozvoj reakčních pohybových schopností** (starty z poloh, Červená Karkulka, tleskačka).

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, soustředění, paměť.
- ❖ Časoprostorová orientace.

Rozvoj rovnovážných pohybových schopností

Zdeňka Engelthalerová

PROVAZOCHODCI



2 – 6 let dle schopností a dovedností



kolem 20



herna, hřiště, les (dle varianty)



dle varianty – dlouhé lano, lavičky, padlý kmen



žádné



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním náročnosti

Popis aktivity:

Na podlahu v herně položíme dlouhé lano a děti po něm v zástupu, nejlépe bosé, přecházejí.

Obměny a náročnější varianty:

- ❖ lano pokládáme jako serpentiny na silnici a různě ho točíme,
- ❖ místo lana děti přecházejí po lavičkách,
- ❖ lavičky obrátíme užší stranou nahoru (vytvoříme kladinky),
- ❖ využijeme padlého kmenu v lese a přecházíme „bažinu“.

OVERBALLY



2 – 6 let dle schopností a dovedností



kolem 20



herna



overbally – pro každé dítě jeden



pořízení overballů (40 – 99 Kč za kus)



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním náročnosti

Popis aktivity:

Každé dítě má jeden overball a zaujme místo v herně v dostatečných rozestupech. Sedneme si na overball, přednožíme roznožmo – opíráme se jen o paty, špičky směřují ke stropu, a snažíme se udržet rovnováhu. Důležité je samotné balancování. Pokud děti udrží rovnováhu dobře, je třeba zvýšit jeho úroveň.

Obměny a náročnější varianty:

Změny polohy nohou:

- ❖ přednožíme – postupně zmenšujeme úhel mezi stehny až do přednožení (paty, špičky u sebe),
- ❖ patu pravé nohy položíme na špičku levé nohy a obráceně.

Změny polohy paží:

- ❖ paže v upažení,
- ❖ paže ve vzpažení,
- ❖ ruce v týl.

Změna polohy trupu:

- ❖ střídavě se předkláníme k pravé a levé špičce,
- ❖ střídavě se předkláníme křížem – pravá ruka k levé špičce a obráceně.

Změna smyslového vnímání:

- ❖ při všech činnostech můžeme zavřít oči a snažíme se udržet rovnováhu bez vizuálního kontaktu.

Více overballů pro jednotlivce:

- ❖ na jednom overballu sedíme, přednožíme a druhý si dáme pod paty,
- ❖ na jednom overballu sedíme a pod každou patu dáme overball.

Vzpory klečmo:

- ❖ provedeme vzpor klečmo, ruce na overballech,
- ❖ vzpor klečmo, kolena na overballech,

- ❖ vzpor klečmo, ruce a kolena na overballech,
- ❖ vzpor klečmo, ruce a kolena na overballech, snažíme se nadzvednout střídavě jednu ruku, nebo koleno,
- ❖ vzpor klečmo, ruce a kolena na overballech, snažíme se současně nadzvednout pravou ruku a levé koleno a obráceně.



Cvičení na overballech.

foto: Zdeňka Engelthalerová



Cvičení rovnováhy na balanční ploše.

foto: Zdeňka Engelthalerová

BALANČNÍ PLOCHY



3 – 6 let



kolem 20



herna



balanční plochy, pro náročnější varianty molitanový míč



pořízení balančních ploch (od 350 Kč za kus)



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním náročnosti

Popis aktivity:

Dítě má balanční plochu (nebo mají jednu do dvojice) a zaujme místo v herně. Dbáme na dostatečné rozestupy mezi dětmi. Na balančních plochách můžeme provádět sedy, stoje s doprovodnými pohyby paží. A různé jiné pohybové aktivity.

Obměny a náročnější varianty:

Sedy:

- ❖ na balanční ploše sedíme v tureckém sedu a snažíme se udržet rovnováhu, sedíme v tureckém sedu a snažíme se přenést váhu vpřed a vzad a plynule se houpat,
- ❖ sedíme v tureckém sedu a snažíme se postupným přenášením váhy opisovat kruh postupně v obou směrech,
- ❖ sedíme na balanční ploše, chytíme se za kotníky a snažíme se přednožit, nebo přednožit roznožmo,

Stoje:

- ❖ stojíme na balanční ploše a stejně jako v sedu přenášíme váhu vpřed a vzad a plynule se pohupujeme,
- ❖ stojíme na balanční ploše a postupným přenášením váhy opisujeme kruh postupně v obou směrech, můžeme střídát jeden kruh vpravo a druhý vlevo,
- ❖ stojíme na balanční ploše a provádíme doprovodné pohyby paží – upažit, vzpažit, jednou rukou si hladíme břicho a druhou si tůkáme na hlavu.
- ❖ na balanční ploše stojíme na jedné noze a snažíme se udržet rovnováhu, po chvíli nohy vyměníme,
- ❖ na balanční ploše stojíme na jedné noze, druhou přednožíme skrčmo (můžeme si hrát na čápy) a druhou rukou „mícháme“ kaši, vyměníme nohy.

Házení a chytání na balanční ploše:

- ❖ děti mají do dvojice jednu balanční plochu, jedno dítě na ní stojí a druhé stojí ve vzdálenosti cca 1,5 m a drží v ruce molitanový míč (může být i overball), přihrává kamarádovi na balanční ploše a ten mu přihrávky vrací, děti si role vymění,
- ❖ cvičení je stejné jako předcházející jen s obměnou – ten, který stojí na zemi, nepřihrává přesně, ale snaží se vychýlit kamaráda z rovnováhy přihrávkou mírně stranou, nebo nad hlavu, ke kolenům apod. – u aktivity je však třeba mít zvládnutou dovednost házení a chytání.

Rozvoj spojovacích pohybových schopností

Zdeňka Engelthalerová

SKÁKAČKY



4 – 6



kolem 20



herna, hřiště



žádné



žádné



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním náročnosti

Popis aktivity:

Děti stojí v dostatečných rozestupech v herně. Dle instrukcí vedoucí činnosti opakují kombinace poskoků na místě. Začínáme kombinací dvou poskoků a postupně zvyšujeme obtížnost. Při poskokách dbáme na stejné zatěžování pravé a levé nohy, provádíme obměny vždy na pravou i levou nohu.

Obměny a náročnější varianty:

Na místě:

- ❖ poskoky ze stoje spojného do stoje rozkročného, ruce v bok,
→ přidáme doprovodné pohyby paží, např. ve stoji rozkročném tleskneme rukama nad hlavou,
- ❖ poskoky ze stoje spojného do stoje rozkročného pravou, nebo levou vpřed,
→ přidáme doprovodné pohyby paží, např. ve stoji rozkročném pravou vpřed tleskneme rukama za zády,
- ❖ kombinace předchozích cvičení: poskoky ze stoje spojného do stoje rozkročného, do stoje spojného a do stoje rozkročného pravou, nebo levou vpřed a opakujeme,
→ přidáme doprovodné pohyby paží,
- ❖ poskoky na pravé a přednožujeme skrčmo levou na každou první dobu, ruce v bok,
- ❖ poskoky střídavě na pravé a levé noze, druhá přednožuje skrčmo na každou první dobu, ruce v bok,
- ❖ poskoky na pravé noze, levá postupně – na první dobu přednoží a ůkne špičkou o zem, na druhou dobu unoží a ůkne špičkou o zem, na třetí dobu zanoží a ůkne nohou o zem a na čtvrtou dobu přinoží, opakujeme pravou,
- ❖ stejné jako předchozí cvičení, ale noha, která přednožuje, unožuje a zanožuje, vždy před změnou polohy přinoží.

V pohybu:

všechna cvičení uvedená výše můžeme provádět v pohybu. Děti stojí v řadách (dle počtu dětí a velikosti herny) a poskoky se posouvají vpřed.

KOORDINAČNÍ ŽEBŘÍK



4 – 6



kolem 20



herna, hřiště (rovná plocha)



koordinační žebřík, můžeme položit švihadla za sebou v optimálních rozestupech, nebo narezané latičky



pořízení koordinačního žebříku (od 490 Kč za kus),



žádný (položít žebřík)



10 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním náročnosti

Popis aktivity:

Děti stojí v zástupu před koordinačním žebříkem a opakují cvičení dle názorné ukázky. Dbáme na stejnoměrné zatěžování pravé i levé nohy.

Obměny a náročnější varianty:

- ❖ poskoky snožmo vpřed, ruce v bok,
- ❖ poskoky snožmo – dvakrát v před a jednou vzad,
- ❖ poskoky snožmo – vpřed, vpravo a zpět, vpřed - ruce v bok,
- ❖ poskoky snožmo – vpřed, vpravo a zpět, vpřed, vlevo a zpět, vpřed – ruce v bok,
- ❖ snožmo – pravým bokem vpřed – ruce v bok,
- ❖ poskoky jednož – můžeme využít výše uvedených variant,
- ❖ poskoky jednož – dva poskoky vpřed pravou a dva levou, ruce v bok,
- ❖ snožmo vpřed, vpravo na pravou – odraz z pravé zpět na obě, poskok snožmo vpřed – vlevo na levou – odraz z levé zpět na obě, poskok snožmo vpřed.

Obměn a variant je poměrně velké množství a záleží na kreativitě vedoucí hry, někdy si i děti vymyslí vlastní varianty.

MÍČKOVÁNÍ



5 – 6



kolem 20



herna, hřiště (rovná plocha)



míče a míčky různých velikostí a materiálů (tenisové, molitanové, plastové ...)



žádné (ohrané tenisové míčky nám věnuje „známý“ tenista)



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním náročnosti

Popis aktivity:

Děti stojí v řadách v rozstupech, dle počtu dětí a velikosti prostoru a provádějí dle ukázky, nebo instrukce cvičení.

Obměny a náročnější varianty:

- ❖ při chůzi vpřed si přendáváme míček z ruky do ruky,
- ❖ při chůzi vpřed si přehazujeme míček z ruky do ruky,
- ❖ jeden míček neseme na dlani a druhý koulíme po zemi,
- ❖ oba míčky koulíme vpřed,
- ❖ jeden míček si nadhazujeme v jedné ruce a druhý míček vedeme nohou (kopeme do něj),
- ❖ můžeme využít i nafukovací balónek, do kterého pinkáme při chůzi vpřed,
- ❖ do nafukovacího balónku pinkáme a druhý koulíme vpřed,
- ❖ zkusíme driblovat – nejprve na místě, poté za chůze,
- ❖ zkusíme driblovat pravou i levou – nejprve na místě, poté za chůze.

Rozvoj rytmických pohybových schopností

Zdeňka Engelthalerová

VASIMBO



3 – 6



kolem 20



kdekoli



žádné



žádné



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zrychlováním tempa

Popis aktivity:

Děti stojí ve dvojicích proti sobě, tak aby si mohly vzájemně tleskat do dlaní. Na říkadlo Vasimbo si tleskají:

Um-baj-vari-vari-va-sim-bóó,

um-baj-kvi, um-baj-kvóó,

Um-baj-vari-vari-va-sim-bóó,

um-baj-kvi, um-baj-kvóó.

Um – tlesknu do svých dlaní

baj – tlesknou o sebe obě pravé

vari – tlesknu do svých dlaní

vari – tlesknou o sebe obě levé

va – tlesknu do svých dlaní

sim – současně pravá + pravá a levá + levá

bóó (na dvě doby) – zkřížím paže a ruce položím na ramena + tlesknu na stehna (pravá ruka na pravé stehno a levá na levé)









To celé opakujeme. Pokud již mají děti aktivitu naučenou, pomalu začínáme zrychlovat tempo říkadla.



Děti tleskají do rytmu říkadla Vasimbo.

foto: Zdeňka Engethalerová

KOLEČKO

-  3 – 6
-  kolem 20
-  kdekoli
-  žádné
-  žádné
-  žádný
-  10 minut
-  aktivita má být opakovaná, s postupným zrychlováním tempa

Popis aktivity:

Děti stojí ve dvojicích proti sobě, tak aby si mohly vzájemně tleskat do dlaní.

Varianta 1

Jedno dítě stojí a předpaží skrčmo, dlaně směřují ven. Druhé dítě:









- tleskne pravou dlaní na protilehlou 1×
- tleskne levou dlaní na protilehlou 2×
- dupne levou nohou o zem 1×
- dupne pravou nohou o zem 2×

Tak opíše jeden kruh a zopakuje několikrát. Snažíme se o správné a rytmické provedení.

Varianta 2

Tleskají a podupávají obě děti najednou. Zrcadlově obráceně.

V RYTMU HUDBY

-  3 – 6
-  kolem 20
-  herna
-  žádné
-  žádné
-  CD přehrávač a výběr vhodné hudby
-  10 minut
-  aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním náročnosti

Popis aktivity:

Varianta 1

Děti stojí v rozestupech v herně a opakují po paní učitelce např.:

- ❖ poskoky na místě,
- ❖ poskoky ze stoje spojného do stoje rozkročného a zpět,
- ❖ poskoky ze stoje spojného střídavě do stoje rozkročného pravou, nebo levou vpřed a zpět

Varianta 2

Děti stojí v řadách na konci herny (dle počtu dětí a velikosti herny) a za pohybu vpřed, provádějí do rytmu hudby:

- ❖ poskoky snožmo vpřed,
- ❖ dle hudby – dva, nebo tři poskoky vpřed a jeden vzad, opakujeme,
- ❖ dva poskoky po pravé a dva po levé noze, opakujeme,
- ❖ poskok po pravé, levá přednoží skrčmo a obráceně,
- ❖ poskok po pravé 2 × a levá přednoží skrčmo a přednoží (kankán) a obráceně, opakujeme aj.

Rozvoj orientačních pohybových schopností

Zdeňka Engelthalerová

UKAŽ KDE MÁŠ ...



2 – 6



kolem 20



herna



žádné



žádné



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním náročnosti

Popis aktivity:

Děti sedí v kruhu a nejprve spolu s paní učitelkou si ukazují na dotazované části těla:

Ukaž kde máš:

❖ ucho, nos, ruku, břicho, nohu ...

Postupně zvyšujeme úroveň

❖ patu, lopatku, palec, ukazováček, loket ...

❖ pravé koleno, levé ucho, pravé rameno ...

❖ ze sedu přejdeme do lehu a ukazujeme části těla v leže.

SLEPOVANÁ



3 – 6



kolem 20



herna



žádné



žádné



CD přehrávač a vhodná hudba



10 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním úrovně

Popis aktivity:

Děti se pohybují do rytmu hudby, když hudba ztichne, paní učitelka řekne dvě části těla, kterými se mají vždy dvě a dvě děti k sobě slepit.

příklad:

- ❖ dlaň a rameno,
- ❖ čelo a koleno,
- ❖ chodidlo a chodidlo aj.



Slepovaná – děti k sobě přikládají různé části těla.

foto: Zdeňka Engelthalerová

TÁCKOVANÁ



3 – 6



kolem 20



herna



papírové podtácky



žádné



CD přehrávač a vhodná relaxační hudba



10 – 15 minut



aktivita má být opakovaná, s postupným zvyšováním úrovně

Popis aktivity:

Děti si vytvoří dvojice, jeden si lehne na břicho, ruce podél těla a uvolní se. Druhý z dvojice dostane tři podtácky a řídí se pokyny vedoucího hry.

Varianta 1

Druhý z dvojice vezme jeden tácek a pomalu ho položí na jakoukoli část těla dítěte ležícího na zemi. To má říci, kde tácek leží. Několikrát opakujeme a vystřídáme děti.

Varianta 2

Druhý z dvojice postupně položí na tělo ležícího postupně dva tácky. Úkolem ležícího je říci, kde tácky leží, nejprve libovolně a později v pořadí, v jakém byly pokládány. Několikrát opakujeme a můžeme pokládat i více tácků za sebou až pět. Děti nezapomeneme vystřídat.

Varianta 3

Druhý z dvojice pokládá na tělo ležícího postupně dva tácky a také je sbírá. Úkolem ležícího je říci, na jakém místě tácky ležely, v jakém pořadí byly pokládány a v jakém pořadí byly sebrány.

NAJDI SVÉHO KAMARÁDA



3 – 6



kolem 20



herna



žádné



žádné



CD přehrávač a vhodná hudba



10 minut



aktivita má být opakovaná, dle obliby dětí

Popis aktivity:









Děti stojí v herně ve dvojicích. Vedoucí hry zapne přehrávač a děti se pohybují po herně do rytmu hudby, jednotlivě. Ticho je signálem pro zahájení hledání své původní dvojice.

Pokud chceme dětem situaci ztížit – nabízíme jim pohyby, při kterých rychleji ztrácí orientaci – obrátky, otočky, rychlejší chůze či běh apod.

Obměna

Děti mají opět utvořené dvojice, ale tentokrát vždy jeden z dvojice (jednička) jde vytvořit s ostatními jedničkami kruh. Stojí čelem do kruhu a se sousedy se drží za ramena. Na hudbu se přísunným krokem pohybují za pravou rukou. Druzí z dvojic (dvojky) vytvoří také kruh – vnější, kolem kruhu vnitřního, zhruba s půlmetrovým odstupem a stojí zády do kruhu. Dají si ruce v bok a na hudbu cválají za pravou rukou. Ticho je opět signálem pro zahájení hledání své dvojice.

NA BARVY

-  3 – 6
-  kolem 20
-  herna
-  barevné značky
-  žádné
-  CD přehrávač a vhodná hudba
-  10 minut
-  aktivita má být opakovaná, dle oblíbenosti dětí

Popis aktivity:

V prostoru herny rozmístíme po zemi barevné značky, vždy alespoň tři od jedné barvy (záleží na počtu dětí a velikosti herny). Děti se mezi nimi pohybují do rytmu hudby. Vedoucí hry vypne hudbu a nahlas řekne jednu z barev značek. Úkolem dětí je co nejrychleji najít značku dané barvy a stoupnout si k ní.

Obměna

Nemusíme hrát na barvy, ale můžeme při hře využít procvičování například ovoce a zeleniny, tvarů, u předškoláků symbolů číslic a podobně.

Rozvoj reakčních pohybových schopností

Zdeňka Engelthalerová

STARTY Z POLOH



3 – 6



kolem 20



herna, hřiště (rovný terén)



čáry (z krepového papíru, široká prádelní guma, švihadlo aj.)



žádné



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná

Popis aktivity:

Děti stojí v řadách dle velikosti prostoru, na kterém hrajeme, a počtu dětí. Zhruba ve vzdálenosti 10 m od startovní čáry vytvoříme cílovou čáru. Děti mají za úkol na smluvený startovní signál vyběhnout a co nejrychleji přeběhnout cílovou čáru. Vedoucí hry mění startovní pozice dětí.

- ❖ klek, ruce v týl,
- ❖ turecký sed čelem vzad, ruce v týl,
- ❖ klek sedmo, ruce v týl,
- ❖ leh na břicho, čelo na hřbety dlaní,
- ❖ leh na zádech, paže podél těla,
- ❖ vzpor klečmo ...

ČERVENÁ KARKULKA



3 – 6



kolem 20



herna, hřiště (rovný terén)



čáry (z krepového papíru, široká prádelní guma, švihadlo aj.)



žádné



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná

Popis aktivity:

Děti stojí ve dvou řadách ve vzdálenosti cca půl metru od sebe, čelem k sobě. Za každou řadou je ve vzdálenosti asi 10 m čára, která značí domeček. Jednu řadu označíme jako bílé a druhou řadu jako červené družstvo. Vedoucí hry vypráví pohádku o Červené Karkulce a pokaždé, když vysloví slovo červená, tak se bílé družstvo otáčí a utíká se schovat do domečku a červení honí. A obráceně, pokud vyslovíme slovo bílá, tak utíkají červení a bílí honí. Pokud nezavedete systém bodování, vůbec nic se neděje, děti ho nevyžadují a hrají pro vlastní hru.

TLESKAČKA



3 – 6



kolem 20



herna, hřiště (rovný terén)



čáry (z krepového papíru, široká prádelní guma, švihadlo aj.)



žádné



žádný



10 minut



aktivita má být opakovaná

Popis aktivity:

Děti si vytvoří dvojice a stojí ve dvou řadách proti sobě. Děti z jedné řady předpaží jednu paži, dlaně směřuje vzhůru, druhá ruka je schovaná za zády. Děti z druhé řady tleskají do připravené dlaně své dvojice. Tlesknou poprvé, podruhé, a poté, co tlesknou potřetí, se rychle obrátí a běžící se schovat do domečku, vytvořeného čarou asi 10 m od nich. Poté si děti ve dvojicích vymění role.

Zdroje

Dvořáková, H. (2006): Pohybové činnosti pro předškolní vzdělávání. Praha: Raabe, 145 s. ISBN: 80-86307-27-1

Dvořáková, H. (2007): Didaktika tělesné výchovy nejmenších dětí. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 123 s. ISBN 978-80-7290-298-9

Dvořáková, H. (2006): Základní motorika. Praha: PedF UK. 44 s. ISBN: 80-7290-259-8

<http://www.atletikaprodeti.cz/pro-oddily/hry>

http://projekty.ujep.cz/podpuc/wp-content/uploads/2014/12/Psychomotoricke_aktivity_pro_rozvoj_ditete_MS.pdf

<http://acfitness.cz/metodicke-materialy/>

Cvičení s říkankou pro malé děti – eReading

http://www.ereading.cz/nakladatele/data/ebooks/6061_preview.pdf

Rozvoj polytechnických dovedností v přírodním prostředí

„Žádnou jinou knihu, než svět.“ (J. - J. Rousseau)

Minimum pedagoga MŠ:

mít přehled o principech výchovy v přírodním prostředí, lesních mateřských školách a environmentální výchově, připravit výukovou jednotku i roční plán s konkrétním záměrem při pobytu dětí v přírodním prostředí – např. stavba a využívání přístřešku z přírodních materiálů aj., vědět, kam se obrátit pro radu.

Výroba tkacího rámečku z větve a tkaní s dětmi ve školce

Johana Passerin

Tkaní je aktivita vhodná pro rozvoj jemné motoriky a pro propedeutiku psaní. Rozvoj jemné motoriky zároveň souvisí s rozvojem řeči. Proto není při tkaní používán útek nebo jehla, nýbrž děti tkají prsty. Cílem není výrobek, ten je „vedlejší produktem“, stejně jako polytechnická dovednost tkaní.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Trpělivost, schopnost postupovat podle návodu, schopnost čekat s naplněním vlastních žádostí, schopnost dlouhodobé práce, jejíž výsledek je patrný až po velmi dlouhé době, rozvoj vůle.
- ❖ Matematické myšlení, rytmus.
- ❖ Estetické cítění.

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Koordinace ruky a oka.



5 – 7



Výroba rámečku: 1 – 2 děti – nabídka činnosti v době volné hry. Tkaní: 6 dětí.



Výroba rámečku: exteriér, např. les, park, mez, zahrada (vyhledání materiálu); zahrada, les, dílna, třída (vlastní výroba). Tkaní: kdekoli.



Vidlicovitá větev, provázek, vlna (možno využít zbytků darovaných rodiči). Nářadí (stačí jedno do třídy): pilka, dlátko do V.



600 – 1000 Kč



žádný



závisí na počtu dětí, které budou tkát



aktivita je pravidelně se opakující, dlouhodobá

Popis aktivity:

Na výrobu je potřeba vidlicovitá větve „do VÉ“. Takové větve se dají získat např. při prořezávání stromů na podzim, při prořezávání náletů nebo z vánočních stromků. Je třeba citlivě posoudit, jakou větev kvůli tomu odřízneme a zda není možné použít již „mrtvých“ větví.

Začneme v místě, kde se větve rozdělují, a pilkou z vnější strany uděláme stejný počet zářezů na obou větvích. Neměly by sahat více než do 1 / 3 větve, aby se nezlomila. Zářezy může dělat i dítě pod vedením dospělého. Musí být stejně daleko od sebe. Pak dlátkem vyryjeme po linii podélnou rýhu, v níž se osnova upevní. Pak napneme osnovu.

Vznikne postupně se rozšiřující pole, které pak dítě vyplétá barevnou vlnou. Je potřeba dodržet střídání a na konci vždy provléknout kolem poslední nitě. Po sejmutí upleteného koberečku je potřeba zbytky osnovy zavázat na uzel a začistit.

Metodická poznámka:

Je možno realizovat jako součást většího celku např. o přírodních vláknech, vlně, ovečkách, předení, tkaní; jako samostatný integrovaný blok.

Vlastní výroba tkacího rámečku je z velké části v rukou učitele / učitelky, ale může se dít za velké asistence dítěte, pro něj je rámeček vyráběn. Předškolní dítě může samo dělat zářezy pilkou, samo navléci osnovu. Každé dítě je schopno samo nalézt vhodný materiál, přičemž se mnohokrát zmýlí, než najde ten správný. Je velmi důležité umožnit dětem chybovat a cestou pokusu a omylu dojít ke správnému řešení, přičemž správných řešení je mnoho, i taková, která by nás dospělé vůbec nenapadla.

Je možné koupit hotové rámečky, které mají tu výhodu, že se hned sestrojí a lze na nich tkát. Jejich nevýhodou je, že mají poměrně hustě napnutou osnovu, která nevyhovuje tolik tkaní prsty. Děti také vidí další koupenou věc, která se užívá předem daným způsobem. Díky tomu, že se pokusíme si s dětmi vyrobít rámečky sami, se mnoho naučíme o principu tkaní. Např. že látka vzniká křížením vláken. Ta je potřeba na něco uchytit. I k těmto poznatkům mohou děti dojít samy, pokud jim dáme vhodné otázky a čas.



K výrobě tkacího rámečku je potřeba najít vhodnou vidlicovitou větev.

foto: Johana Passerin

Tip:

Je možné začít integrovaným blokem o tom, jak vlastně vznikly tkaniny. Např. použít pohádku Císařovy nové šaty. Je dobré ponechat dětem mnoho času na „filosofování“. Pak s předškoláky začít na pokus – zkusit si něco také utkat.

Jednoduché tipy na využití lana v mateřské škole

Johana Passerin

Lana jsou zde myšlena jako pomůcka či materiál pro volnou hru. Lano může sloužit jako komunikační prostředek, zejména v nejmladší věkové skupině. Doslova k navázání vztahů, spolupráce. Malé děti mají rády pocit, že mají prostřednictvím lana věci pod kontrolou. Lano jim také poskytuje pocit bezpečí a zároveň potřebný odstup.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity (vázání uzlů, nejen těch, které mají již názvy a techniku vázání, ale zejména vlastních).

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti a před-matematických představ (propojování předmětů přímkami, které mají v součtu danou délku), osvojování pojmů tenký, tlustý, silný, slabý, dlouhý, krátký.
- ❖ Základy fyziky (lanovka, výtah, houpačka, kladka).



18 měsíců – 7 let



1 lano 3 – 5 dětí, 3 i více skupin podle zkušeností pedagoga, doporučuji začít jedním.



Park, les, zahrada. Místo, kde jsou vhodné stromy pro uvázání lana (lísky, tisy, duby, ovocné stromy polokmen a další stromy, které mají větve tak nízko, aby na ně děti zvládly vylézt).



lana, provázky, uzlovačky



5 – 20 Kč / metr lana (dle síly)



čas na nákup lan a provazů



časově neomezená nabídková aktivita pro pobyt v lese, parku apod.



aktivita má být opakovaná, dlouhodobá. Hodí se pro všechna roční období.

Metodická poznámka:

Je potřeba, aby byl průvodce dobrým facilitátorem hry, hru bedlivě pozorovat a pokud možno ji nerušit a neorganizovat, nýbrž být nápomocen s technickými řešeními a radami pro bezpečnost (např. upozornit, že třením vzniká teplo a člověk se může sklouznutím po laně spálit).

„Vytvoř si svou zahradu“

Johana Passerin

Polytechnická dovednost – modelování. Rozvoj jemné motoriky probíhá prostřednictvím manipulace s drobnými přírodninami (jehličí, kamínky, větvičky) a modelování z keramické hlíny.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Sebevyjádření, vyjádření potřeb a přání, představivost a fantazie, osvojování pojmů, komunikace, spolupráce, participace.
- ❖ Haptický prožitek prostoru. Prostorová představivost.



5 – 7



5 – 25, skupinky po dvou až pěti dětech.



uvnitř i venku.



Keramická hlína. Výrobky se nevypalují, hlínu lze používat znova a znova. Nepromokavý ubrus nebo plachta na přikrytí stolů. Pracovní zástěry nebo košíčky pro děti. Připravené umývadlo a ručník.



keramická hlína 10 kg cca 150 Kč



1 hodina



1 hodina – půl dne



aktivita je jednorázová

Popis aktivity:

Navážeme na vyprávění příběhu, který probudí fantazii dětí. Např. o někom (skřítek, zvířátko, přítel v jiném městě), kdo by chtěl postavit školku pro své děti. Potřebuje poradit ... Také lze použít postavičky - kaštiny nebo kamínky. Děti pak modelují z keramické hlíny, kamínků, větviček, lístků, kůry, ...

Metodická poznámka:

Zároveň toto cvičení, kdykoli je dělám, ať s dětmi nebo s dospělými, poukazuje na posun pojmu *zahrad*a směrem ke smyslu *bříš*tě, pryč od pojmu ohrazený prostor, určený pro pěstování jedlých a okrasných rostlin. Pokud si toto uvědomíme, můžeme na tuto aktivitu navázat jinou na téma „odkud je naše jídlo“.

Ryze praktické hledisko nemá být v této aktivitě to hlavní, i když je samozřejmě skvělé, pokud je možné návrhy dětí skutečně použít. Ve vzdělávání pro udržitelný rozvoj je žádoucí, aby se děti mohly přiměřeně svému věku zapojit do rozhodování. Zejména zde však jde o hru „co by bylo, kdyby ...“ a má být dětem umožněno navrhnout skutečně cokoli.



Při modelování z keramické hlíny a různých přírodních mohou děti tvořit podle své fantazie.

foto: Johana Passerin

Hračky z přírody (inspirace z lesní mateřské školy)

Johana Passerin

Děti mají od nás mnoho didaktických hraček a hraček s předem daným účelem. Téměř už však vymizely „hračky“ ve formě materiálu, náradí a polotovarů, jejichž účelem je probouzet v dětech fantazii a tvořivost. Vůbec nejlepší je vyrábět hračky s dětmi, umožnit jim, aby je navrhovaly, pomáhat jim s úpravami, nehodnotit.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti a před-matematických představ.
- ❖ Sebevyjádření, vyjádření potřeb a přání, představivost a fantazie, osvojování pojmů, komunikace, spolupráce, participace.



3 – 7 let.



3 – 6 dětí, záleží na věku. Tj. tolik, kolik si jeden pedagog troufne doprovázet při jejich práci s nožem, pilkou atd. a zároveň tolik, kolik se jich vejde kolem člověka, když sám pracuje s náradím.



venku i uvnitř



Nalezené dřevo a další přírodní a recyklovaný materiál. Nůž, pilka, vrták (případně ruční vrtačka), svěrák na uchycení, pokud jsme v zahradě.



svěrák 500 – 1000 Kč, ostatní náradí 400 – 500 Kč



0 – nekonečno. Podmínkou je mít stále připravené náradí.



45 minut – několik dnů. Možno realizovat na pokračování, vracet se k rozdělané práci.



aktivita je dlouhodobá

Příklady konkrétních realizací:

Had – při řezání dřeva jsme objevili kus dřeva s dutinou. Navíc v něm byli mravenci, což bylo velmi zajímavé. Nařezali jsme dřevo na stejné díly, přičemž pomáhaly všechny děti, které měly zájem. Myšlenka na výrobu vzešla od pedagoga. Pak se navlékalo. Nejtěžší bylo navléci hlavu – bylo nutno rozšířit díru. Děti tato primitivní hračka velice zaujala, zejména menší.

Židle – děti našly v lese vykotlaný pařez. Několik dní v něm lžícemi vydlabávaly pokoje, jídelnu, spížírnu. Připadalo jim, že by se hodil i nějaký nábytek. Sehnali jsme pěknou větev a z ní nařezali několik špalíčků. Později i dvě židle. Ukázalo se, jak těžké je řezat dubovou větev po délce, mnohem těžší než napříč. Střídali jsme se při řezání celé dopoledne. Dokon-



Kus dřeva s dutinou posloužil dětem k výrobě hada.

foto: Johana Passerin



Prozkoumávání vykotlaného pařezu.

foto: Johana Passerin

ce i nejmenší děti si to zkusily. Na židle je pořadník, kdo již židli má, usilovně brousí smirkovým papírem.

Metodická poznámka:

Nůž, vrták a pilku nosím stále s sebou na vycházky, stejně jako provázek a smirkový papír, staré jídelní lžíce a zahradnické lopatky. Možné je použít také jídelní nože s malými zoubky (nemají ostří, ale dá se s nimi např. ořezat kůra) nebo škrabky na brambory.

Nejedná se o konkrétní plánované činnosti, ale o rozvinutí schopnosti učitele vidět kolem sebe možnosti a reagovat na potřeby dětí.

Jediným východiskem je tedy **činnost jako nabídka**. A také to, že se dospělý sám průběžně věnuje rukodělným činnostem, vyrábění, opravování, kutění, např. v době volné hry dětí. Pak je jeho požadavek na to, aby také děti něco vyráběly, z jejich pohledu zcela oprávněný a smysluplný.

Skupinka, kterou pedagog je schopen opečovat a být k dispozici všem dětem, je přibližně 6 dětí. Nesmírně důležité je také pozorování a vyhodnocování volné hry dětí, která přináší nejvíce situací.

Výroba plachetnice

Iva Sadílková, Eva Balková a Kateřina Vernerová

Děti si vyrobí hračku, model – použijí ke hře, vystaví si jej, motivem může být příběh, pohádka. V tomto případě děti samovolně tvořily, inspiroval je přinesený materiál, ze kterého jedno dítě vytvořilo loďku. Ostatním se líbila a pustily se do tvoření také.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti a před-matematických představ.
- ❖ Sebevyjádření, vyjádření potřeb a přání, představivost a fantazie, osvojování pojmů, komunikace, spolupráce, participace.



od 3 let



v závislosti na věku, děti takřka nepotřebují pomoc, tvoří podle vlastní fantazie, u nejmenších dohled při práci s kladívkem



vnitřní nebo venkovní dílna



odloupnutá březová kůra, dřevěné odřezky, hřebíčky, kladívko



cca 70 Kč



při procházce děti seberou materiál, učitel doveze – sběr 20 minut, jiná příprava není třeba



30 minut včetně přípravy a úklidu pracovního místa



Aktivita může být jednorázová i opakovaná podle zájmu dětí – buď jen vyrobí, nebo obměňují, vyrábějí podobné loďky

Popis aktivity:

Děti přibíjí hřebíčkem stočenou kůru z břízy k dřevěnému ořezku nebo odštěpku. Loďku do-tvoří podle svých představ – přidají kormidlo apod.



Lodičky z kousku dřeva a březové kůry zvládnou vyrobit i nejmenší děti.

foto: Iva Sadilková

Výroba autíčka z březové větvičky

Iva Sadílková, Eva Balková a Kateřina Vernerová

Dítě si vyrobí hračku, která je funkční, využije řemeslné dovednosti – řezání, ohlazení dřeva smirkovým papírem, vrtání, šroubování, případně práce s dlátem.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti a před-matematických představ.
- ❖ Sebevýjádření, vyjádření potřeb a přání, představivost a fantazie, osvojování pojmů, komunikace, spolupráce, participace.



3 – 4 roky s pomocí dospělého, od 5 let samostatně, s drobnou dopomocí, s předvedením některých řemeslných dovedností



v závislosti na věku – tříleté děti 2, čtyř až pětileté – 6



vnitřní nebo venkovní dílna, možno i les



Vrutky na přišroubování koleček – délka cca 3 cm, březové větvičky o průměru cca 3 – 5 cm, svěrák, ruční pilka, ruční vrták, nebozetz, smirkový papír, obyčejná tužka, vruty. Dláto (především pro větší děti, které si chtějí autíčko dozdobit).



nářadí cca 800 Kč, vruty 50 Kč



Nákup vrutů, příprava nářadí – 30 minut. Při výrobě v dílně: sběr materiálu, příprava klaciků na menší kusy – cca 1 hodina. Při výrobě v lese odpadá sběr materiálu, děti si najdou samy, riziko, že nenajdou materiál vhodný, naučí se, který materiál vhodný je a který ne.



2 hodiny v průběhu týdne



Aktivita má být jednorázová nebo opakovaná, podle toho, jak děti zaujme, zda si chtějí vyrobit více autíček, pro sebe, pro kamaráda, sourozence, zapojí je do hry.

Popis aktivity:

Děti uříznou jeden cca 10 cm dlouhý kus březové větvičky.

Dále uříznou čtyři cca 1 cm dlouhé kusy březové větvičky – 4 kolečka, řezné plochy ohladí smirkovým papírem.

Označí si obyčejnou tužkou místa, kde budou středy koleček, a místa na těle autíčka, kde budou kola.

Provrtají nebozetzem díрку do koleček.

Ručním vrtákem vyvrtají díрку na těle auta.

Šroubovákem našroubují kolečka.

- dlátem mohou vydlabat reflektory, místo pro řidiče – podle vlastní fantazie
- dále možná též výroba mašinky – 1 špalíček navíc – komín, z dalších špalíčků vagonky – spojit pomocí háčků se závitem.

Tip:

je možné využít i v rámci odpoledne s tatínky, děti mohou tatínka naučit autíčko vyrobit, může být motivací i pro společnou práci doma.



Autíčko z březové větvičky.

foto: Iva Sadilková

Výroba hmyzího domku

Veronika Horáčková

Výstupem aktivity je dřevěný domek k usídlení hmyzu, který je možné umístit na školní zahradě či alespoň v blízkosti mateřské školy, tak aby děti mohly i nadále pozorovat, co se v domku děje.

Cílem celého bloku je podporovat v dětech vztah k pracovním činnostem, touhu vytvořit něco opravdického, vyzkoušet si práci se skutečným pracovním nářadím, vidět proces výroby od počátku až do konce, zažít pocit radosti z vlastnoručně vykonaného díla. Podpora schopnosti žasnout nad přírodou a jejími zvláštnostmi a umět o ni přirozeně pečovat.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti a před-matematických představ.
- ❖ Sebevyjádření, vyjádření potřeb a přání, představivost a fantazie, osvojování pojmů, komunikace, spolupráce, participace.

Dítě a svět:

- ❖ Vnímavost k okolí, péče o životní prostředí.



předškolní, aktivitu zvládnou i děti 3 – 4 roky.



výroba domku probíhala vždy během dopoledního pobytu venku, kdy si děti volně hrály a vždy jen malá skupinka či jednotlivci se střídali u práce.



školní zahrada či dílna v prostorách MŠ.



Hrubě opracovaná borová prkna o šířce cca 17 cm, tloušťka 1,8 cm, aku vrtačka / šroubovák, sada bitů a vrtáků, ruční nebozízky, šrouby, malé šroubováky a kladívka, smirkové papíry, japonská pilka, skládací metr, svěrák a svorky atd. Hmyzí domek lze vyrobit pouze s použitím ručních nebozezů a šroubováků.



Nářadí a vrtačka cca 4000 Kč. Pouze ruční nářadí do 1000 Kč.



Cca 10 hodin, včetně zajištění materiálu a nářadí. Ideální je veškeré činnosti předem vyzkoušet. Nakreslit plánec, označit rozměry, umístění otvorů pro spoje, stanovit pořadí spojovací konstrukce.



Čas samotné realizace dva týdny, v běžném provozu MŠ – denně cca 1 až 2 hodiny.

Popis aktivity:

- ❖ úvod do činnosti – povídání si o hmyzu, o jeho užitečnosti, o smyslu hmyzího domečku a významu lidské práce a péče o hmyz a květiny – ukázka příkladů domečků, práce s atlasy

hmyzu, drobných živočichů a rostlin, uvedení druhů, které se v domečku mohou zabydlet, obrázky atd.

- ❖ seznámení se s materiálem a jednotlivými pracovními nástroji – vysvětlení postupu práce, zdůraznění zásad bezpečnosti s aktivní pomocí dětí.
- ❖ opracování dřeva smirkovým papírem, nácvik zatloukání hřebíků a práce s ručním nebozíz-kem (ve dvojicích).
- ❖ naměření dřeva dle plánu - děti se střídají, pracují se skládacím metrem, hledají čísla, označí, kde se bude dřevo krátit.
- ❖ nařezání dřeva na konstrukci domečku – práce s japonskou pilou, pilu drží oběma rukama. Dítě pracuje samo, poučeno o bezpečném řezání, v případě potřeby pomáhá učitelka s ta-hem pilou, stojí za dítětem.
- ❖ naměření a vyvrtání děr do nařezaných prken aku vrtačkou – současně ruční vrtání otvorů do dřevěných odřezků pro pozdější výplň domku – děti se střídají u vrtačky, místo otvoru označí samy křížkem, učí se bezpečně vrtačku umístit, vrtat a vytáhnout z otvoru. Děti na-učíme také vyměnit vrták či bit, upozorníme, že je třeba vrtat kolmo, jinak se vrták zlomí, a že nikdy nesmíme dávat ruce pod vrtačku. Vrtačku děti drží oběma rukama.



Práce s vrtačkou.

- ❖ postupné pospojování konstrukce – učitelka určí, kter-é kusy je třeba spojit, umístí šroub, přidrží díly u sebe a dítě samo pomocí aku šroubováku umístí šroub. Učitelka případ-ně šroub na závěr dotáhne ane-bo nechá dítě, aby jej dotáhlo ručním šroubovákem.

- ❖ naměření vnitřních polic a stříšky a jejich přišroubová-ní aku šroubovákem i ručními šroubováky.

- ❖ naměření a přivrtá-ní zadní výtuhu domku, pro zpevnění konstrukce.

- ❖ přichystání podkladu (cihly) pod domek a jeho fi-nální umístění – v našem pří-padě stojí domek na cihlách a je přípevněn vázacím drá-tem za zadní výtuhu k plotu. Děti spolupracovaly při celém procesu upevnění, odměřovaly drát, stříhaly atd.

- ❖ postupné zaplnění jed-notlivých polic – kůra, cih-la s otvory, připravená polínka s navrtanými dírkami, nádoby se suchým listím, duté větvič-ky, otýpky větví, kamínky, šiš-ky, šnečí ulity atd.

foto: Veronika Horáčková

- ❖ po celou dobu průběžné pozorování nalezeného hmyzu s využitím nádob s lupami a atlasů.
- ❖ na závěr společná evaluace dětmi.

Metodická poznámka:

Materiálu není potřeba mnoho, lze oslovit místní truhláře či kutily.

Práce vyžaduje klidný koutek stranou od běžného chaosu, kde budou děti schopné soustředit se na práci a bezpečnostní pravidla s ní spojená.

Po celou dobu procesu výroby domku směřovat i ve všech ostatních oblastech a činnostech (tvořivé činnosti, dramatika, pohybové hry atd.) stále k tématu Hmyz a drobní živočichové, péče o přírodu, lidská práce.

Podstatné je hotový domek bezpečně umístit. Správně by měl být krytý pletivem či sítkou proti predátorům a měl by být otočen k jihu.

Zdroje:

Asociace lesních mateřských škol: <http://www.lesnims.cz>

<http://www.skolkablizkaprirode.cz>

<http://www.ekodomov.cz/detsky-klub-sarynka/clanky-a-zajimave-odkazy/>

Vošahlíková Tereza (2010): Ekoškoly a lesní mateřské školy. MŽP. Ke stažení na: http://www.mzp.cz/cz/edice_mzp

Leblová Eliška(2012): Environmentální výchova v mateřské škole. Portál Praha.

Hederer Josef, Schmidbauer Hildegard (1997): Les a praktická ekologická výchova v mateřské škole. Pražské ekologické centrum.

Stehlík Ladislav, Lada Josef: (1979): Brouci a hmyz – Ladovy veselé učebnice. Albatros Praha.

Sekora Ondřej (2012): Čmelák Aninka. Knižní klub.

Sekora Ondřej (2014): Ferda Mravenec. Knižní klub.

Kožíšek Josef, Sekora Ondřej (2011): Polámal se mraveněček. Albatros Praha (možno zahrát s dětmi jako divadlo).

Deyl Václav (1990): Příběhy z medové stráně: Nakladatelství Vyšehrad.

atlasy hmyzu a drobných živočichů

Rozvoj polytechnických dovedností pomocí Montessori pedagogiky a pomůcek

„*Nechte dětství v dětech dozrát.*“ (J. - J. Rousseau)

Minimum pedagoga MŠ:

mít přehled o principech Montessori pedagogiky (ev. dalších alternativách) a jejich využití pro rozvoj šikovnosti dětí, připravit výukovou jednotku i roční plán s využitím Montessori s konkrétním záměrem - např. sebeobsluha dětí v praktickém životě aj., vědět kam se obrátit pro radu.

Nabírání materiálu a přemísťování lžící

Lenka Zapletalová

Aktivita učí děti správné držení lžice, nabírání a přemísťování materiálu pomocí jídelní lžice. Přípravuje děti na samostatnou obsluhu u jídla.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti.
- ❖ Sebeobsluha.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, vnímání.
- ❖ Časoprostorová orientace.



od 2 let



Tato aktivita je určena pro samostatnou práci dítěte.



Optimální je práce u stolu v místnosti či venku.



podnos, 2 misky, lžice, materiál k přemísťování (velké fazole, kaštiny, hrách, čočka, těstoviny, ořechy, korálky, ...)



cca 150 Kč (+ materiál na obměnu či obnovu v pomůcce)



žádné – pouze na nákup a přípravu pomůcky



dle individuálních potřeb dítěte do nasycení potřeby práce s pomůckou



Aktivita je opakovatelná do té doby, než určité dítě osvojí potřebnou schopnost, kterou touto činností sleduje. Každé dítě ve třídě si může tuto pomůcku vybrat v jiném období, dle svých individuálních potřeb.

Popis aktivity:

Správně uchopíme lžici (špetkou), nabereme materiál z misky a pomalu přeneseme do druhé misky.



Pomůcky pro přemísťování pomocí lžice.

foto: Lenka Zapletalová



Přemísťování pomocí lžice.

foto: Lenka Zapletalová

Prosívání materiálu sítkem

Lenka Zapletalová

Konkrétním cílem této aktivity je naučit děti přesypání materiálu přes sítko a roztřídění dvou druhů různých materiálů. Vedle toho napomáhá rozvoji jemné motoriky, koordinace pohybů rukou a trpělivosti při práci. Rozšiřuje slovní zásobu dětí o nová slova z oblasti domácnosti – sítko, cedník, přesít ...

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ♣ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti.
- ♣ Sebeobsluha.

Dítě a jeho psychika:

- ♣ Pozornost, vnímání.
- ♣ Časoprostorová orientace.



od 2,5 let



Tato aktivita je určena pro samostatnou práci dítěte.



Optimální je práce u stolu v místnosti či venku.



Podnos, 2 misky, 2 krabičky s uzávěrem (pro uložení materiálu), lžice, sítko, materiál k přesívání (mouka, hrách)



cca 250 Kč (+ materiál na obměnu či obnovu v pomůcce)



žádné – pouze na nákup a přípravu pomůcky



dle individuálních potřeb dítěte do nasycení potřeby práce s pomůckou



Aktivita je opakovatelná do té doby, než určité dítě osvojí potřebnou schopnost, kterou touto činností sleduje. Každé dítě ve třídě si může tuto pomůcku vybrat v jiném období, dle svých individuálních potřeb.

Popis aktivity:

V jedné misce smícháme dva druhy materiálu – mouka, hrách (mungo fazole, písek ...). Uchopíme správně lžící svou dominantní rukou a dáváme materiál do síta. Při ukázce se můžeme střídát s dítětem. Lžící položíme a přesíváme pohybem ruky do stran nad prázdnou miskou. Materiál, který zůstal v sítu, přesypeme do odpovídající krabičky. Po skončení vrátíme i syplý materiál do odpovídající krabičky.



Pomůcky k prosívání.

foto: Lenka Zapletalová



Nabírání a prosívání.

foto: Lenka Zapletalová

Šroubování

Lenka Zapletalová

Konkrétním cílem této aktivity je našroubovat a vyšroubovat matici na šroub a najít správné velikosti matic k odpovídajícím šroubům stejné velikosti. Dále přispívá k rozvoji jemné motoriky a uvolňování ruky (motorické uvolňovací cvičení jako příprava k psaní).

Rozšiřuje slovní zásobu o slova šroub, matice, šroubování.


Očekávané výstupy v RVP:


Dítě a jeho tělo:


- ♣ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti.
- ♣ Sebeobsluha.

Dítě a jeho psychika:


- ♣ Pozornost, vnímání.
- ♣ Časoprostorová orientace.


 od 2,5 let


 Tato aktivita je určena pro samostatnou práci dítěte


 Optimální je práce u stolu nebo na podložce na zemi v místnosti či venku.

 Podnos, šrouby a matice různých velikostí (4 – 6 dvojic – dle věku dítěte je možno zvyšovat obtížnost), krabička na uložení materiálu

 cca 200 Kč

 žádné – pouze na nákup a přípravu pomůcky

 dle individuálních potřeb dítěte do nasycení potřeby práce s pomůckou

 Aktivita je opakovatelná do té doby, než určité dítě osvojí potřebnou schopnost, kterou touto činností sleduje. Každé dítě ve třídě si může tuto pomůcku vybrat v jiném období, dle svých individuálních potřeb.

Popis aktivity:

Do nedominantní ruky vezmeme šroub a třemi prsty druhé – dominantní ruky chytíme matku. Matku nasadíme na šroub a otočíme. Matku našroubojeme na šroub a znovu vyšroubojeme zpět.



Použijeme různé velikosti šroubů a matek.

foto: Lenka Zapletalová



Šroubování.

foto: Lenka Zapletalová

Skládání ubrousků

Lenka Zapletalová

Konkrétním cílem této aktivity je naučit děti skládat ubrousky různými způsoby. Tato aktivita slouží jako příprava ke stolování. Také připravuje děti na práci s dodržováním postupných kroků u práce, kde je dodržení správného postupu potřeba k osvojení a dokončení činnosti. Můžeme použít novou slovní zásobu – ubrousek, polovina, úhlopříčka.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ♣ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti.
- ♣ Sebeobsluha.

Dítě a jeho psychika:

- ♣ Pozornost, vnímání.
- ♣ Časoprostorová orientace.



od 3 let



Tato aktivita je určena pro samostatnou práci dítěte.



Optimální je práce u stolu nebo na podložce na zemi v místnosti či venku.



Podnos (košík), 5 ubrousků (látkových) s vyznačenými liniemi překladu. 1 ubrousek – dvakrát naplň do čtverce; 1 ubrousek – naplň do obdélníku; 1 ubrousek – naplň do trojúhelníku; 1 ubrousek – dvakrát naplň do trojúhelníku; 1 ubrousek – pouze s vyznačeným středem.



200 Kč



čas určený na ušití ubrousků a vyšití linií skládů – dle zručnosti švadleny – cca 1 hodinu



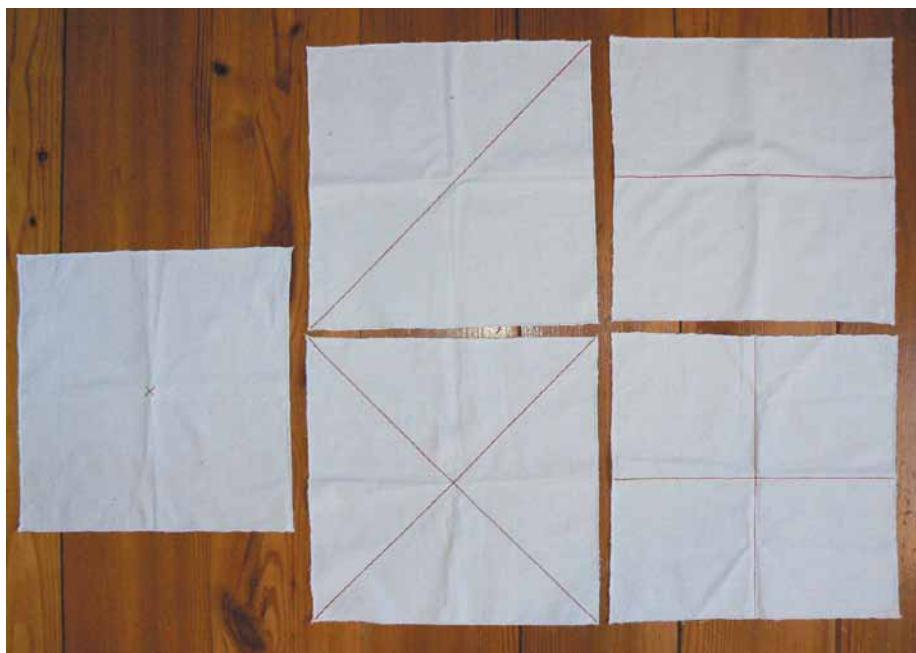
dle individuálních potřeb dítěte do nasycení potřeby práce s pomůckou



Aktivita je opakovatelná do té doby, než určité dítě osvojí potřebnou schopnost, kterou touto činností sleduje. Každé dítě ve třídě si může tuto pomůcku vybrat v jiném období, dle svých individuálních potřeb.

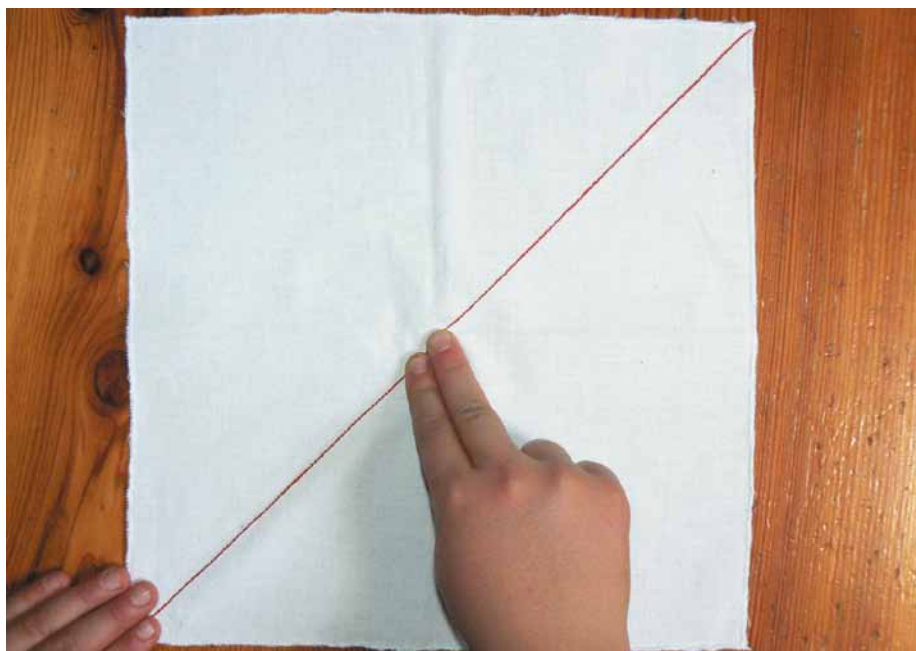
Popis aktivity:

Postupně vyndáváme ubrousky z košíku a rozkládáme je. Po rozložení všech ubrousků je postupně skládáme – podle vyznačených linií – tyto vždy zdůrazníme tak, že po nich převedeme prstem.



Vyznačené linie překlada ubrousků.

foto: Lenka Zapletalová



Skládání ubrousků.

foto: Lenka Zapletalová

Přelévání vody pomocí trychtýře

Lenka Zapletalová

Konkrétním cílem této aktivity je naučit děti přelévat kapalinu do lahvičky s úzkým hrdlem. Je součástí aktivit podporujících samostatnost a sebeobsluhu dětí. Rozšiřujeme slovní zásobu o slova trychtýř či úzké hrdlo.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti.
- ❖ Sebeobsluha.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, vnímání.
- ❖ Časoprostorová orientace.



od 2,5 let



Tato aktivita je určena pro samostatnou práci dítěte.



Optimální je práce u stolu v místnosti či venku.



Podnos, džbánek (konvička), láhev s úzkým hrdlem, trychtýř, houbička na utírání rozlité vody.



cca 250 Kč



žádné – pouze na nákup a přípravu pomůcky



dle individuálních potřeb dítěte do nasycení potřeby práce s pomůckou



Aktivita je opakovatelná do té doby, než určité dítě osvojí potřebnou schopnost, kterou touto činností sleduje. Každé dítě ve třídě si může tuto pomůcku vybrat v jiném období, dle svých individuálních potřeb.

Popis aktivity:

Do hrdla láhve vložíme trychtýř. Uchopíme džbánek za ouško a druhou rukou jej podpíráme pod hubičkou. Přeléváme vodu do trychtýře. Pokud vodu rozlijeme, utřeme houbičkou.



Přelévání vody pomocí trychtýře.

foto: Lenka Zapletalová



Pomůcky k přelévání.

foto: Lenka Zapletalová

Třídění různých materiálů

Lenka Zapletalová

Cílem této aktivity je roztrdit různé materiály do skupiny a naučit se držení kleštiček důraz na protilehlý pohyb palce a prstů). Aktivita rozvíjí samostatnost, jemnou motoriku, pozornost dětí. Přípravuje na stolování a držení tužky.

Rozšiřujeme slovní zásobu – pojmenování materiálů, používání pojmu stejný.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti.
- ❖ Sebeobsluha.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, vnímání.
- ❖ Časoprostorová orientace.



od 3 let



Tato aktivita je určena pro samostatnou práci dítěte.



Optimální je práce u stolu v místnosti či venku.



Podnos, 1 větší miska, 4 malé misky, kleštičky na cukr, 4 druhy materiálu



cca 300 Kč



žádné – pouze na nákup a přípravu pomůcky



dle individuálních potřeb dítěte do nasycení potřeby práce s pomůckou



Aktivita je opakovatelná do té doby, než určité dítě osvojí potřebnou schopnost, kterou touto činností sleduje. Každé dítě ve třídě si může tuto pomůcku vybrat v jiném období, dle svých individuálních potřeb.

Popis aktivity:

Ve větší misce máme smíchané čtyři druhy různých odlišných materiálů určených ke třídění (žaludy, ořechy, fazole, barevné korálky, mušle, ...). Dominantní rukou uchopíme správně kleštičky na cukr, uchopíme jeden kus materiálu a přeneseme do jedné malé misky. Postupně třídíme všechn materiál do jednotlivých misek – přiřazujeme k sobě stejný druh za použití slova stejný.



Pomůcky k třídění materiálů.

foto: Lenka Zapletalová



Třídění materiálů.

foto: Lenka Zapletalová

Mletí obilí (koření)

Lenka Zapletalová

Cílem této aktivity je nácvik mletí (obilí, koření) ručním mlýnkem. Vedlejším cílem je procvičování motoriky rukou a koordinace pohybů.

Rozšiřujeme slovní zásobu – mlýnek, ruční mlýnek, mletí, pojmenování obilí, koření.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti.
- ❖ Sebeobsluha.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, soustředěnost vnímání.
- ❖ Jazyk a řeč.



od 3 let



Tato aktivita je určena pro samostatnou práci dítěte.



Optimální je práce u stolu v místnosti či venku.



Podnos, nádoba s obilím (kořením), nádoba na pomletý materiál, ruční mlýnek (na kávu, na koření), lžice (lžička), materiál na mletí (obilí – zrna, koření)



1000 Kč



žádné – pouze na nákup a přípravu pomůcky



dle individuálních potřeb dítěte do nasycení potřeby práce s pomůckou

Popis aktivity:

Otevřeme nádobu s celými zrny obilí (s kořením), otevřeme mlýnek a lžící nabere materiál a nasypeme otvorem do mlýnku. Otvor mlýnku zavřeme a meleme. Namletý materiál lžící přendáme do nádoby k tomu určené.



Mletí obilí.

foto: Lenka Zapletalová



Pomůcky k mletí.

foto: Lenka Zapletalová

Zdroje:

<http://montessorivlasim.cz>

Společnost Montessori ČR - www.montessoricr.cz

Asociace Montessori ČR - www.zijememontessori.cz

www.eschovka.cz – materiály k vytištění pro děti

www.rostemeprozivot.cz

Montessori Maria (2012): Tajuplné dětství. Nakladatelství Triton.

Montessori Maria (2003): Absorbující mysl. Nakladatelství SPS.

Montessori Maria (2001): Objevování dítěte. Nakladatelství SPS.

Montessori Maria (2012): Od dětství k dospívání. Nakladatelství Triton.

Rýdl Karel (2006): Metoda Montessori pro naše dítě.

Ludwig H. a kol. (2008): Vychováváme a vzděláváme s M. Montessori. Praha, Univerzita Pardubice.

Wild Rebeca (2011): Svoboda a hranice, láska a respekt. Nakladatelství DharmaGaia.

Wild Rebeca (2011): Učit se žít s dětmi. Nakladatelství DharmaGaia.

Kopřiva Pavel, Nováčková, Jana, Nevolová Dobromila, Kopřivová Tatjana (2008): Respektovat a být respektován. Vydavatelství: Pavel Kopřiva – Spirála.

Rukodělné tvořivé činnosti v polytechnické výchově

„Představivost je počátkem tvoření.“ (G. B. Shaw)

Minimum pedagoga MŠ:

mít přehled o výtvarných a řemeslných technikách a jejich využití pro rozvoj šikovnosti dětí, připravit kontinuální výukové jednotky i roční plán s využitím rukodělných tvořivých činností – např. prostorová představivost aj., vědět, kam se obrátit pro radu.

Rozvoj vyjadřovacích schopností pomocí linie a stop různých tvrdých tužek

Magda Andresová

Cílem aktivity je naučit se rozpoznat různé vlastnosti a vyjadřovací možnosti klasického nástroje, kterým tužka je, a naučit se to využít.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné motoriky, samostatnosti.
- ❖ Koordinace ruky a oka.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, soustředěnost vnímání.
- ❖ Časoprostorová orientace.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Grafické vyjadřování.



3 – 6 let



celá třída



kdekoli, kde je možnost pracovat u stolů



tužky různých stupňů tvrdosti – každé dítě by mělo mít alespoň jednu tvrdou a jednu měkkou tužku, balící papír



Pravděpodobně je vše potřebné součástí vybavení školky.



5 min.



35 min.



Aktivita má být opakovaná.

Popis aktivity:

1) Každé dítě dostane tužky alespoň dvou rozdílných tvrdostí – měkkou (označovaná např. číslem 1) a tvrdou (č. 3). Děti vezmou obě tužky současně do jedné ruky a udělají jednoduchou linku (resp. vzniknou dvě linky). Je dobré držet tužky co nejkolměji k papíru, aby tlak na obě tužky byl stejnoměrný. Společně zkoumejte rozdíl mezi oběma vzniklými linkami. Děti si brzy všimnou, že jedna tužka má linku sytější, tmavší (měkká tužka) a druhá tenčí a slabší. Učitel vede děti k experimentování s tužkami, mohou zkoušet různý přítlak, rozmazávat prstem linku, objevovat jejich vlastnosti (měkká tužka se více rozmazává, tvrdou se špatně vybarvuje plocha, tvrdá tužka pomaleji ubývá než měkká tužka atd.).

- 2) Pokud děti prozkoumaly vlastnosti tužek dostatečně, učitel je navede k tomu, že si nyní získané poznání vyzkouší v praxi. Pomocí jednoduché kresby linkou se pokusí zaznamenat různé druhy zvuků, které jim učitel zprostředkuje.
- 3) Aktivitu je nutné uzavřít společnou reflexí nad kresbami. Nechte děti samotné hodnotit, co se jim dařilo, co ne a zpětně z kreseb poznávat zvuky, vyhodnotit nejpřiléhavější zobrazení apod.

Metodická poznámka:

Výtvarná etuda seznamuje s mnohostranným využitím tradičních nástrojů, jako je např. tužka nebo pastelka apod., které jsou většinou využívány jednostranně a bez bližšího pochopení, a nabízí další alternativy pojetí práce, které rozvíjí citlivost vůči nástroji a materiálu, rozšiřuje škálu získaných dovedností. Je také příkladem jiného didaktického modelu práce s námětem, kdy důraz je kladen na smyslové vyjádření podnětů pomocí linie a nejsou zde předkládána jasná zadání, u nichž je jedno správné řešení.

Znovu je dobré připomenout, ať k tomu děti využijí různých vlastností tužek, které předtím objevily. Pokud jsou děti bezradné, můžete první zvuk nakreslit společně. Např. k zobrazení ostrého hlasitého zvuku použijeme přítlak měkkou tužkou, která má výraznou linku, a nakreslíme linku s ostrými zlomy spíš než linku oblou apod.

Učitel zprostředkuje dětem dostatečně rozdílné zvuky (šplouchání vody nebo tekoucí voda z kohoutku, škrabání na kov nebo polystyrén, zakřičení, tiché pípání, zvuk padajícího nádobí, skákání snožmo, hra na flétnu, šeptání apod).

Pozor na obrazný popis! Děti by pak strhl k malování výjevu a nesoustředily by se na daný úkol (např. pokud by učitel sugestivně líčil, že v trávě pípá malé ptáčátko, část dětí by to svedlo k zobrazení ptáčka apod.).

Sádroryt

Magda Andresová

Sádroryt je „přestupní technikou“ k prostorové tvorbě a také ke grafice. Otevírá tedy mnoho dalších možností využití. Prostorové tvorbě i grafice se učitelé převážně vyhýbají, přitom je pro děti přirozená a buduje mnoho dovedností. Výstupem aktivity je sádrová matrice, barevné tisky z ní.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné motoriky, samostatnosti.
- ❖ Koordinace ruky a oka.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, soustředěnost vnímání.
- ❖ Časoprostorová orientace.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Grafické vyjadřování.



4 – 6 let



celá třída



ideální je místo se stoly a bez koberce



pro přípravu formy a sádrové desky: sádra bílá 3 kg, misky, voda, lžičce, disperzní lepidlo, keramická / sochařská hlína nebo plastelína; pro rytí a tisk: silné hřebíky nebo špejle s ostrou špicí, barvy tempery / hetcolor / remal / akrylové), papír, houbičky



zhruba 250 Kč



učitel by si měl techniku nejprve vyzkoušet sám



příprava hliněné formy – 20 min.; odlévání sádrové desky – 15 min.; vlastní sádroryt – 10 min.; tisk – 10 min.



Aktivita má být opakovaná.

Popis aktivity:

Pokud pracujeme s velkou skupinou, je dobré práci organizovat po krocích (všichni dělají stejný „krok“).

1) Nejprve s dětmi vytvoříme formu na odlití sádrové destičky. Z hlíny nebo plastelíny děti vytvoří placku (s co nejhladším povrchem). Válení usnadní váleček ev. skleněná lahev. Pokud chcete pravidelný tvar, je možné dětem udělat šablonu z kartonu, podle něhož z hliněné placky vyříznou zamýšlený tvar.

2) Z hlíny nebo plastelíny každý vymodeluje „hada“ takové délky, aby obtočil placku, kterou jsme vytvořili v předchozím bodě, ev. několik hadů. Vzniklého „hada“ splacatíme a připevníme jako ohrádku k placce. Ohrádka by měla být vysoká min. 2 cm, aby odlitá sádrová deska nebyla moc tenká a nepraskala při rytí nebo tisku. Alternativou je použít na ohrádku pruh papíru a pečlivě ho zapustit do hliněné placky, aby nepodtékal.

3) Když mají děti hotovo, zkontrolujte, zda je ohrádka pečlivě připevněná k placce a nejsou v ní trhliny, kudy by sádra mohla vytékat. Vzniklé „formy na sádrovou destičku“ dáme na místo, kde mohou v klidu schnout a nebudou překážet.

4) Do plastové misky připravíme vodu a za míchání začneme rozpouštět sádro. Doporučené množství na 250 ml vody je 15 plnějších lžic sádry.

Pro zpevnění doporučuji do vody přidat ještě cca lžící disperzního lepidla (Herkules, dispercoll).

Vyplatí se si konzistenci předem vyzkoušet, každá sádra se chová trochu jinak.

Jakmile má požadovanou konzistenci (řídká krupičná kaše), vyléváme jí do připravených forem.

Pokud sádra měla požadovanou konzistenci, vytvoří hladkou hladinu a cca po 10 – 15 minutách bude utuhlá natolik, že půjde z formy vyjmout. Jakmile je to tedy možné, sádrovou destičku vyjmeme z formy a necháme dál schnout. Hlínu uschováme, aby nevyschala.

5) Nyní můžeme přistoupit k tvorbě vlastního sádrorytu. Sádra je měkká, děti nepotřebují k rytí sílu, snadno se do ní ryje. Jako rycí nástroj použijeme silnější delší hřebík (aby se dětem dobře držel), lze ale pracovat i špejlí ořezanou do špičky nebo silnější jehlou vloženou do verzaťky. Je užitečné děti vést k tomu, aby pracovaly lineárně, protože větší vyškrabané plochy nejsou v tisku tak zajímavé.



Tisk ze sádrorytu.

foto: archiv ČSOP Vlašim

Metodická poznámka:

Důležité je naučit děti sádrovou drť, která rytím vzniká, nesfoukávat, ale sesypávat na určené místo na stole (např. miska). Velmi to usnadní práci i úklid.

Průběžně děti kontrolujte, zda rytá stopa není příliš mělká nebo příliš hluboká. Hloubka stopy postačí cca 3 mm.

Doporučuji tisknout až s plně vyschlou sádrovou, tj. nejlépe až druhý den.

6) Vzniklé sádroryty pro zpevnění (nutné k tisku) potřeme vrstvou mírně zředěného disperzního lepidla a necháme 12 hodin vytvrdnout. Pokud chcete tisknout dřívě, použijte místo lepidla šelak, který vytvrdne během 20 minut, ale je výrazně dražší.

7) Nyní budeme tisknout. Nanášení barvy na sádroryt děti provádí houbičkou namočenou v husté barvě. Barvy musí mít kašovitou konzistenci, v žádném případě ji neředíte, jinak bude barva kapat a stékat do vyrytých drážek. Důležitý návyk je nenabírat příliš barvy. Bohatě stačí malé množství, které tupováním nanese na sádroryt. Při použití velkého množství barva při tisku zateče tlakem do vyrytých drážek a tisk se nepovede.

8) Na sádroryt pokrytý vrstvou barvy přiložíme papír a prsty uhladíme. Pak papír sundáme a tisk je hotový. Je možné ho mnohokrát opakovat, vystřídat různé barevné kombinace apod. Pokud barva zatekla do vyrytých drážek, vytřeme ji suchou houbičkou nebo hadrem a znovu tiskneme. K tisku nepoužíváme příliš tuhý papír, dětem by se ho prsty nepodařilo dostatečně ve všech místech přitlačit k sádrorytu a tisk by se nevydařil.

Stínové divadlo

Magda Andresová

Přirozené propojení výtvarné tvorby s ostatními tvořivými žánry, jako je dramatická výchova, hudba, literatura. Děti jsou při ní nejen tvůrci, ale i aktéry, jsou vtaženy do světa a příběhu, který si samy tvoří a vymýšlí. Učí komplexnějšímu pojetí tématu a dotažení práce „do konce“, přitom řeší technické problémy (na své úrovni), jak zrealizovat svou představu v daném materiálu atd.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné motoriky, samostatnosti.
- ❖ Koordinace ruky a oka.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, soustředěnost vnímání.
- ❖ Časoprostorová orientace.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Grafické vyjadřování.
- ❖ Vyprávění příběhu.

Dítě a ten druhý:

- ❖ Komunikace s dětmi, spolupráce na činnostech.

Dítě a společnost:

- ❖ Kultura, umění.



4 – 6 let



celá třída rozdělená na skupinky



místnost, kde je možnost v případě potřeby zatemnit, anebo naopak využít přímého slunečního světla jako světelného zdroje, s volnou stěnou nebo možností napnout prostěradlo



barevné fólie, izolepa, špejle / nit, světelný zdroj, světlá stěna nebo prostěradlo



Doporučuji využít barevných fólií z obalových materiálů nebo starých polámaných plastových kancelářských desek apod.



Je potřeba předem vyzkoušet světelný zdroj, světelnou prostupnost použitých fólií a připravit promítací místo.



Výroba loutek – 30 min.



Aktivita má být opakovaná.

Popis aktivity:

- 1) Motivace příběhem nebo přímou ukázkou (ožívání stínů).
 - 2) Na papír děti namalují jednoduchý motiv (budoucí loutka). Přes motiv položí barevnou fólii a překreslí na ni fixou.
 - 3) Motiv vystříhnou z fólie. Z jinak barevných fólií mohou vystříhovat další (menší) tvary a izolepou vlepovat na „loutku“ (barvy se budou opticky zajímavě mísit) nebo děrovačkou do loutky prostříhovat otvory (bude jimi procházet „nebarevné“světlo).
- U předškoláků je možné už jakési plánování, mohou tedy motiv navrhnout na papír i barevně (fixami – ať jsou skrze fólii dobře vidět) a pak vystříhovat z fólií a lepit dle svého návrhu. Menší děti mohou pracovat impulzivně.
- 4) „Loutku“ z fólií izolepou připevní na špejli nebo nit.
 - 5) Světelná dramatizace – děti vyrobenými loutkami pohybuji před světelným zdrojem a loutky se tak promítají barevně na stěnu nebo prostěradlo.
 - 6) Navazující aktivita pro starší děti:

Děti ve skupinkách vymýšlí jednoduchý příběh (vycházejí z nabídnutých možností, z motivace, upravují předložený příběh nebo přehrají část známého příběhu, improvizují apod.) a ostatním přehrávají krátké stínové divadlo. Děti, které zrovna neúčinkují, si zahrají na diváky v divadle. Postupně se skupinky střídají.

Kašírování

Magda Andresová

Tvoří se zde vysloveně prostorový objekt z všeobecně dostupného a tvárného materiálu – ze starého papíru, vody a sádry nebo lepidla.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné motoriky, samostatnosti.
- ❖ Koordinace ruky a oka.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, soustředěnost vnímání.
- ❖ Časoprostorová orientace.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Grafické vyjadřování.



3 – 6 let



třída rozdělená do skupin



místnost bez koberce nebo venku



„králíčí“ pletivo / PET lahev / karton, sádra / lepidlo / škrob, voda, misky, použitý papír, latex, barvy (tempery nebo akrylové barvy, barvy Hetcolor apod.)



200 Kč



10 min.



dle velikosti výrobku cca 45 minut – 1 hodina



Aktivita má být jednorázová.

Popis aktivity:

- 1) Vytvořte kostru z králíčího pletiva nebo PET lahve, ev. pevného kartonu.
- 2) Použitý papír (staré obrázky, noviny apod.) natrhejte s dětmi na pruhy. Doporučuji spíše savé papíry, křídové, lakované papíry nejsou vhodné. Postavte vzniklou kostru na větší igelit, protože v bezprostředním okolí se hodně nakape. Připravte ke kostře misky s ve vodě rozpuštěným pojídkem – lze použít sádro, disperzní lepidlo nebo škrob.

Metodická poznámka:

Sádra rychle tuhne. To znamená, že vyžaduje rychlejší práci, ale kašírka rychle přibývá a je brzy pevná.

Lepidlo zasychá pomaleji, je vhodnější pro skupiny, které pracují pomalu. Kašírka ale zůstává déle měkká a vlhká, papíry se někdy mohou lepit k prstům a odlepovat se z kašírky.

Škrob je levný, dostupný, dobře drží, ale opravdu velmi dlouho schne.

3) Kousky papíru děti namáčí do misek s pojídlem a kladou ve vrstvách na kostru. Během vrstvení papír postupně tvarují do zamýšlené podoby.

4) Vzniklou kašírovanou sochu nechte na bezpečném místě uschnout.

5) Zaslou kašírku s dětmi potřete latexem a pomalujte barvami (tempery, akrylové barvy, barvy Hetcolor apod.). Pokud chcete kašírku vystavit na exponovaném místě, doporučuji povrch ještě zalakovat.

Výroba ozdob z hoblin

Lucie Černická

Děti si za pomoci lepidla vyrobí z hoblin získaných od truhláře ozdoby, zvířátka, postavičky atd., případně si i samy zkusí vytvořit hobliny pomocí hoblíku. Prací se dřevem v surovém stavu získávají děti zkušenost s vlastnostmi materiálu, cit pro zacházení s materiálem, rozvíjejí motoriku a fantazii.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- Rozvoj prostorové představivosti a před-matematických představ.
- Tvořivost, vynalézavost, fantazie.



4 – 7 let



záleží na organizaci práce, optimálně 6, max. 15 dětí



budova, zahrada



Hobliny (seženeme u truhláře nebo vytvoříme pomocí hoblíku sami), disperzní lepidlo, nejlépe Dispercol či podobné „truhlářské“ lepidlo (50 – 70 Kč), štětec na lepidlo, lepicí „žvýkačka“ či tavná pistole s tyčinkami (kolem 200 Kč), ruční hoblík (cena ve stovkách Kč), provázek na zavěšení ozdob, kuličky na prádlo pro „přidržení“ lepených spojů, než zatuhnou.



do 300 Kč + hoblík



Ruční hoblování – seznámení s prací s hoblíkem, vyzkoušení hoblování různého dřeva – cca 2 hodiny. Hobliny od truhláře – 1 hodina na vyzkoušení lepení (záleží na druhu lepidla) a výrobu ukázkového výrobku pro lepší motivaci dětí.



1 hodina



Aktivita je jednorázová, nejlépe jako součást tematického celku.

Popis aktivity:

Hobliny můžeme sehnat buď u truhláře, nebo si je sami vyrobit pomocí hoblíku. Pro vyrábění se hodí pouze hobliny vzniklé ručním hoblováním, jen ty jsou dostatečně velké. Dostatečně vlhké dřevo (můžeme použít rozštípnutý špalík, nebo surové prkno) upevníme do svěráku a dlouhým plynulým pohybem odkrajujeme hobliny. Z hoblin pak stáčením a slepováním vytváříme nejrůznější ozdoby, zvířátka, postavičky, dle vlastní fantazie (lze upravit podle sezóny, např. vyrábět ozdoby na vánoční stromček nebo dekorace na Velikonoce). Po nanesení slabší vrstvy disperzního lepidla spojíme obě strany k sobě a přicvakneme kuličkou, aby lepidlo

mohlo zaschnout. Výhodou lepidla / „žvýkačky“ nebo lepení tavicí pistolí je, že nemusíme čekat na zaschnutí lepidla a můžeme pracovat ihned dál. Větší hobliny můžeme spojovat také sešíváčkou.

Metodická poznámka:

POZOR: potřebujeme hobliny z ručního hoblování, strojové jsou krátké.

Vzhledem k tomu, že pro začátečníka je těžké hoblík nabrousit a seřídít a zpravidla jde o jednorázovou aktivitu, doporučuji jeho zapůjčení od truhláře, nebo návštěvu truhlárny, kde si děti hoblování pod dohledem vyzkouší. Při spojování kolíčkem musíme dát pozor, aby lepidlo nevyteklo a nepřilepilo hoblinu ke kolíčku.

TIP: Lépe jde hoblovat dřevo mokré, suché hobliny se drolí a trhají.



Ozdoby z hoblin.

foto: archiv ČSOP Vlašim

Plstění mokrou technikou

Lucie Černická

Prostřednictvím mokrého plstění se děti seznámí s dalším materiálem – vlnou. Vlna je tradičním materiálem, který je poddajný a různým způsobem lehce zpracovatelný.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.



3 – 7 let



5 – 15



budova, zahrada



Vlna (buď vlna, kterou jsme si sami připravili, nebo vlna kupovaná), mýdlo cca 3 ks. Kovové mísy, nebo jiné nádoby, které snesou hodně teplou vodu, slouží k chytání přebytečné vody vytékající z vlny při plstění. Utěrky, prkénko, řezák, krém na ošetření rukou odmaštěných plstěním s mýdlem, plastové lahve s otvorem ve víčku, které naplníme horkou vodou, a poléváme s nimi nad mísami plstěné předměty (míčky, hady), varná konvice.



cca 100 Kč a vlna 10 Kč / žáka



Příprava pracovních míst cca 20 – 30 minut. Před tím, než začneme práci s dětmi, je nutné si plstění vyzkoušet. Tato práce chce určitý cit pro materiál nebo zkušenost. Pokud jste nikdy neplstili, počítejte tak hodinu na vyzkoušení předem.



45 minut až hodinu. Podle věku dětí a složitosti výrobku.



Aktivita je jednorázová, nejlépe jako součást tematického celku.

Popis aktivity:

Plstěním za mokra vyrobíme hady. Děti si vezmou prameny vlny několika barev a poléváním horkou vodou v kombinaci s mýdlem s plstěním v rukou (pohybujeme rukama, jako kdybychom prosili) vyrobíme hada (dred). Pokud vlnou budeme koulet v dlaních, vyrobíme míček nebo kuličku.

Do ruky si vezmeme právě tolik vlny, aby se dala vytvarovat koule, která jde obejmout dlaněmi. Polijeme co nejteplejší vodou, namydleme a plstíme.

Správně zaplstěná kulička je pevná zhruba jako tenisák a také docela dobře skáče, nikde z ní nic neodpadává a nevisí.

Tip: Plstěním za mokra si děti vyrobí kuličku, kterou pak rozkrojí a sledují, jaké barevné ornamenty vznikly plstěním uvnitř kuličky. Pozor: Kulička pro rozkrajování musí být opravdu pevná, aby se po rozkrojení nerozpadla.

Tip: Používejte tak horkou vodu, jak to jen jde. Vlna se plstí srážením, tím, že jí šokem měníme teplotu, čím teplejší voda, tím rychleji nám to půjde. Mýdlo slouží k tomu, aby po sobě vlákná vlákna klouzala a dostala se k sobě blíže.

Tip: Zkušeností zjistíte, jak intenzivně mydlit. Vlákna po sobě mají snadněji klouzat. Když bude mýdla příliš mnoho, jezdí po sobě vlákna bez toho, aby se kulička měla šanci zmenšovat, protože obsahuje příliš mnoho pěny.

Tip: Kluci mohou místo rozkrajování kuličky plstit tak dlouho, dokud nevznikne tvrdá kulička, která dobře skáče (hopík).

Odlévání ze včelího vosku

Lucie Černická

Do předem připravených forem ze silikonu (formy na odlévání svíček, figurek do betléma, marcipánových ozdob apod.) děti odlévají rozežhřátý vosk, který po ztuhnutí vyklopí a mohou využít pro další tvoření na zápichy, ozdoby na stromeček, ornamenty na přání apod. Děti se naučí pracovat se včelím voskem – materiálem, který má specifické vlastnosti, kterých můžeme využít při jeho zpracování.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Odhadování rizik.
- ❖ Trpělivost.



3 – 7 let



6 dětí



budova



silikonové formy (např. na odlévání čokolády, nebo lze koupit na internetu speciální formy na odlévání zvířátek, figurek apod.), včelí vosk, elektrický vařič nebo plotýnka, nádoba na rozežhřívání vosku (kuchyňská vodní lázeň – hrnec na mléko), chňapka, lžice, pracovní plocha, staré noviny.



400 Kč a náklady na silikonové formy dle počtu



2 hodiny



2 hodiny



Aktivita je jednorázová

Popis aktivity:

Vosk opatrně rozežhřejeme ve vodní lázni, nebo hrnečku. Na staré noviny na pracovní stůl si připravíme místo, kam po rozežhřátí vosku hrnek postavíme a vedle něj položíme silikonovou formu a lžici. Také předem rozmyslíme, na jaké bezpečné místo dáme vařič a kam po nalití vosku formu postavíme, aby vosk ztuhl. Děti pak po jednom přichází ke stolku, lžicí nabírají horký vosk a opatrně jím plní formu. Učitel vždy rukou v rukavici přidržuje nádobu s voskem – tak, aby nepřekážel dítěti v práci, ale aby byl schopen zajistit bezpečnost při práci. Po naplnění for-

my jí opatrně posuneme na místo, kde může vosk ztuhnout a kde zároveň nebude překážet dalším dětem při práci.

Metodická poznámka:

Děti seznámíme s riziky a pravidly při práci s horkým voskem. Musíme si být jistí, že pracujeme se skupinou dětí, která je schopná respektovat pravidla bezpečné práce.

Tip: S dětmi navštivte včelaře a kupte si vosk od něj. Výkupní cena vosku je okolo 170 Kč za kilogram. Protože budete vosk tavit, nepotřebujete mít válcované mezistěny, stačí vyčištěný voskový koláč.



Figurky odlévané ze včelího vosku.

foto: archiv ČSOP Vlašim

Výroba zvonečků ze včelího vosku

Lucie Černická

Existují různé techniky práce s voskem. Do vosku můžeme namáčet různé formy a nechat vosk tuhnout podle jejich tvaru. Stahování voskového tvaru vyžaduje jemnou práci, odhadnout sílu jakou má dítě použít, vyžaduje cit pro materiál.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné motoriky, samostatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Odhadování rizik.
- ❖ Trpělivost.



3 – 7 let



5 – 10 dětí



budova



Včelí vosk, elektrický vaříč nebo plotýnka, nádoba na rozehrívání vosku (kuchyňská vodní lázeň), chňapka, dřevěné hladké tvary zvonečků s úchytem v místě, kde bývá srdce zvonu (ze spoda) – od truhláře. Mísa s vodou, ve které jsou namočené dřevěné formy, pracovní plocha, staré noviny, jehla, niť, větší dřevěné korálky.



400 – 500 Kč



2 hodiny



půl hodiny



Aktivita je jednorázová.

Tip: V nejbližší truhlárně se zeptejte na odpadní materiál ze soustružení, možná nějaké tvary vhodné na zvonečky získáte zdarma.

Tip: Vhodný úchyt k formě vytvoříte tak, že do místa, kde je zvon otevřený a obsahuje srdce, našroubujete dlouhý vrut do dřeva.

Popis aktivity:

Zhruba 10 minut předem si namočíme formy na zvonky do vody.

Připravíme si pracovní plochu, probereme s dětmi pravidla pro práci a opatrně rozejdeme vosk ve vodní lázni. Je třeba dobře odhadnout teplotu vosku. Pro tuto aktivitu je nejlepší vosk co nejchladnější, aby po namočení formy do vosku a jejím vytažení rychle ztuhl v co nejsilnější vrstvě. Při opakovaném namáčení se vytváří silnější vrstva. Pokud je vosk příliš teplý, rozpustí první vrstvu vosku a stále budeme mít zvonek tenký. Po vytažení zvonku držíme zvonek svisle, aby vosk stékal rovnoměrně ke špičce.

Po zatuhnutí vosku opatrně mačkáním a jemným tlakem odlepujeme kolem dokola voskovou vrstvu od formy, dokud nejde vosk stáhnout z formy. Po stáhnutí z formy si na nit navlékneme korálek (srdce zvonu) a o kousek výš na nit pevně připevníme další korálek, který bude držet ve špičce zvonku. Zvonek propíchneme ve špičce a připevníme k němu tak srdce zvonu a očko na zavěšení.



Výroba zvonečků ze včelího vosku zahříváného ve vodní lázni.

foto: archiv ČSOP Vlašim

Tvoříme ze slaneého těsta

Jana Boumová

Hlavním cílem činnosti je realizovat vlastní představy, poznatky a zážitky formou aktivní tvorby. Seznamovat se s méně známým materiálem, vytvářet si k němu pozitivní vztah. Seznamovat s lidovými tradicemi vyjádřenými například lidovým pečivem, které provázelo člověka celým životem, bylo důležitou součástí výročních obyčejů a svátků. Použít tradiční materiál k vlastní tvorbě a vlastnímu vyjadřování moderních představ a námětů.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné motoriky, samostatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Trpělivost.
- ❖ Vnímání a rozlišování pomocí všech smyslů.

Dítě a společnost:

- ❖ Tradice a zvyky v našem kulturním prostředí.



3 – 6 let



mladší děti 5 – 6 dětí, starší děti 10 – 12 dětí



pracovní stoly ve třídě MŠ



Hladká mouka, jemná sůl, voda, pracovní pomůcky – alobal nebo pečící papír, dětské příborové nožiky, různé knoflíčky, víčka od fixů a další vhodné předměty na dekorování plátu těsta, dřevěné nebo plastové dětské válečky (nahrazují zavřenou silnou fixou), malé mističky s vodou, lis na česnek, razítka, vykrajovátko, pečící plech, pečící trouba.



do 200 Kč (mimo trouby)



20 – 30 minut podle množství, dopečení, lakování



S dětmi 25 – 35 minut modelování, v případě malování dalších 20 minut dokončení.



Aktivita má být jednorázová, lze ji využít tematicky 2 až 3× ročně.

Popis aktivity:

Základem těsta je hladká mouka, nejlépe jemná sůl a voda v poměru: 2 hrnky hladké mouky, 1 hrnek soli, 3 / 4 hrnku studené vody.

Mouku promísíme se solí, přilijeme studenou vodu a uhněteme vláčné hladké těsto. Pokud se těsto lepí, mouku přidáme, nebo naopak, když se drolí, přilijeme vodu. Důkladně propracované těsto uschováme v igelitovém sáčku, aby neosychalo. Připravit si ho můžeme i předem a uložit v chladu.

Těsto lze použít v přirozené barvě, případně základní těsto obarvit potravinářskými barvami, nebo trochou temperových barev – zapracujeme barvu hnětením do základního těsta, potravinářskou barvu rozpouštíme ve vodě a přidáme do těsta.

Těsto je výbornou modelovací hmotou, na které si vyzkoušíme různé techniky, modelovací návyky a dovednosti. Můžeme ho válet, libovolně tvarovat, protahovat, krájet, nastříhávat, strouhat, vykrajovat, zaplétat, zdobit otiskováním různých předmětů (knoflíků, víček a uzávěrů fixů, špejlí, vidličky, nožníků, klasických tiskátek, které namočíme v razítkovací barvě ...).

Pracujeme na pracovní ploše stolu, pro děti je výhodné pracovat přímo na pečícím papíře, abychom mohli celý výrobek přenést na plech.

Před váláním těsta je dobré pracovní plochu posypat slabě moukou, plát se pak nepřilepí k ploše.

Ke slepování jednotlivých částí z těsta použijeme „jako lepidlo“ vodu. Pokud bychom k sobě jednotlivé části vodou nepřilepili, během schnutí by mohly odpadnout.

Těsto, které zrovna nepoužíváme, přikryjeme igelitovým sáčkem, aby neoschlo.

Sušení a pečení těsta:

Hotové výrobky necháme několik dní vysychat na teplém místě, nejlépe v blízkosti radiátoru, nebo přímo na něm. Důkladně vysušené těsto je bílé z obou stran, snadno ho oddělíme od podložky, není syrové ze spodu a nelepí. Doba pozvolného pečení a dosušení je tak hodina na 80 – 100 °C. Čerstvý výrobek lze sušit i v troubě při 50 °C přibližně 5 – 6 hodin.

Vysušené výrobky ze slaného těsta jsou bílé, před dopečením je potřeme žloutkem, rozkvedlaným v trošce mléka, nebo ve vodě.

Těsto dopečeme nejlépe v horkovzdušné troubě při 150 °C do zhnědnutí 15 – 20 minut. Je dobré finální dopečení hlídat a neodcházet od trouby.

Barvou upravené těsto již nedopékáme do zhnědnutí, ale pro zachování delší životnosti nalakujeme lakem (vhodný je ve spreji).

Další možností je dopéci neobarvené těsto do tvrdého stádia, vynechat finální potření vajíčkem, ale bílé těsto lehce a citlivě natónovat štetčkem například méně sytými odstíny anilínových barev. Nechat opět na vzduchu doschnout a nalakovat.

Dekorační předměty přilepte tavnou pistolí na vhodný podklad, doporučuji nejrůznější tvary papírových talířů, které zakoupíte již barevné, případně s namalovaným podkladem, odřezky sololitu, dřevěné destičky a podobně.

Metodická poznámka:

Nezapomeňte děti upozornit, že těsto je slané a nejedlé.

Po práci je třeba si důkladně umýt mýdlem ruce a případně ošetřit krémem na ruce.

Nezapomeňte, že sůl v těstě je agresivní a kovová vykrajovátka je dobré lehce před použitím natřít olejem a po použití je opět dobře omýt a usušit.



Výrobky ze slaného těsta.

foto: Jana Boumová

Můj Strom

Kateřina Dlabová

Téma stromu je vědecký námět k zamyšlení se nad postojem člověka k místu, kde žije, působí a které vědomě i nevědomě ovlivňuje. A i místa (příroda) člověka ovlivňují. Je to velmi dobré téma k rozhovorům s dětmi, kdy jim můžeme pomoci výtvarných her přiblížit propojenost člověka s krajinou, v tomto případě se stromy. Strom jako téma můžeme použít v mnoha výtvarných aktivitách.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné motoriky, samostatnosti.
- ❖ Koordinace ruky a oka.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Pozornost, soustředěnost vnímání.
- ❖ Časoprostorová orientace.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Grafické vyjadřování.
- ❖ Odhad rizika.



5 – 7 let



do 10 dětí



park, les, alej



Fotoaparát. Odřezky papírových kartonů, lepidlo Herkules, tvrdá podložka připravená k zavěšení, světle zelená tempera. Tvrdší papíry světle hnědé, různé zelené pastelky, pastelky, voskovky, vodovky, tempery, anilínové barvy, fixy, bílé papíry, špejle, vata. Tavná pistole (stačí dvě). Nůžky, lepidlo, permanenty, tuš. Sesbírané vylišované listy, plody, peříčka.



Pro 10 dětí cca 1200 Kč.



vyhledání významu slova strom, vyhledání některých obrazů známých umělců nebo foto, příprava pomůcek v interiéru asi 30 minut



vycházky dle dostupnosti stromu nebo výtvarná aktivita 60 – 90 minut jednou týdně (procházky ke stromům mají předcházet výtvarné aktivitě)



Aktivita celoroční.

Popis aktivity:

Úvodní vycházka: setkání a výběr stromu, popř. změření jeho kmenu, určení názvu, které může vést k vymyšlení podobného vlastního jména (i vtipného). Vytvořit první foto stromu s „jeho přítelem“.

1. Strom na jaře

Interiér: Z předem z rozřezaných papírových kartonových dílů vytvořit strom, jeho korunu a kmen (tvar stromu by se měl podobat tomu vybranému) a nalepit jej silnou vrstvou Herkulesu na tvrdou podložku, jejíž velikost záleží na prostoru, ve kterém budou stromy viset. Přidat údaje o stromu do spodní části podložky.

Použít kousky odstřížků a namáčet je do zelené tempery a označit na pár větvích v jedné čtvrtině stromu vyrůstající listy.

Podle času si ukázat s učitelem výtvarné podoby stromů různých umělců (např. Hundertwasser apod.) Poté zadat dlouhodobý úkol (do léta) – vystříhat motivy ptáků, hmyzu, „stromových“ zvířat z časopisů, novin.

Exteriér: Další setkání se stromem je hmatové. Spojené s vytvořením otisku kůry. Přiloží se tvrdší papír ke kmeni a přejedeme vícekrát voskovkou nebo měkkým pastelem po povrchu. Po návratu (dle času) vystříhneme jednotlivé obrazce se vzorkem kůry a nalepíme na vytvořený kartonový kmen stromu.

2. Strom v létě

Exteriér: Návštěva stromu je ve znamení sluchového vnímání toho, jak, strom žije. Kdo v něm žije, jaké vydává zvuky apod. Úkolem je utrhnout 1 – 2 listy (jehličí) a pozorně se podívat na jejich tvar, barvu apod. Vyfotit strom. Listy pak uložit na vylišování do knihy.

Interiér: Obkreslit listy (nebo jehličky) sebrané na vycházce na bílý papír, vybarvit jakoukoli zelenou barvou (velká nabídka umožní vyzkoušet si rozdíly v barvách), vystříhnout, obtáhnout černým permanentem (doplnit čáry na listech) a nalepit spolu s vystříhanými motivy (z časopisů atd.) do jedné čtvrtiny koruny stromu.

3. Strom na podzim

Exteriér: Na výpravě za stromy se mohou děti zaměřit na vůni podzimu, očichat půdu, sesbírané plody, listí nebo samotný strom. Všimnout si plodů i listí stromu, který si vybraly. Vyfotit strom na podzim. Sebrané listy, klacíky i plody si mohou odnést na výtvarnou aktivitu (v interiér).

Interiér: Vytváření podzemních skřítků různých tvarů, kteří se zabydlí na stromě. Sestaví z klacíků, listů apod. postavu, kterou za pomoci učitele nalepí na strom do další čtvrtiny koruny. Permanentem mohou dotvořit obličej.

4. Strom v zimě

Exteriér: Na procházce si říci o stromech v zimě, co dělají stromy a jiné rostliny. Všimnout si koruny stromů. Udělat foto.

Interiér: Vytváření větví bez listů kreslením tuší za pomoci špejlí. Vystříhnout jednotlivé díly a přilepit na hlavní větve v další části koruny. Dle času je možno nalepit chomáčky vaty nebo vystříhané malé vločky z bílého papíru.

Tip: Toto celoroční zkoumání i za pomoci výtvarných technik může být zakončeno předáním dárku dětem v podobě povedené fotografie stromu, jak skutečného, tak i jejich vlastního.

Výroba kašírovaných masek na masopust

– medvěd a slamák na tyči

Iva Sadílková, Eva Balková, Kateřina Vernerová

Děti si vytvoří masky do masopustního průvodu, se kterým tradičně obcházejí vesnici.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ♣ Rozvoj jemné motoriky, samostatnosti.
- ♣ Koordinace ruky a oka.

Dítě a jeho psychika:

- ♣ Pozornost, soustředěnost vnímání.
- ♣ Časoprostorová orientace.
- ♣ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ♣ Grafické vyjadřování..



celá smíšená skupina od 3 do 6 let - zapojí se různou prací



najednou může pracovat 8 dětí, vystřídá se ale různými činnostmi celá třída školky



třída školky, místo uzpůsobené k výtvarnému tvoření



pletivo (2 m), 2 krabice od bot různé velikosti; škrabkové lepidlo; papír na kašírování; barvy; karton a stébla trávy na výroby klobouku pro slamáka; žlutý, černý a červený barevný papír – oči a jazyk medvěda; provázek na svázání stébel; klacek na nošení masky – průměr cca 5 cm, délka cca 1 m, štětec, nůžky, nádoba na lepidlo, kleště na pletivo, tavná pistole



200 Kč



Učitel – nákup materiálu (pletivo, lepidlo); učitel nebo společně s dětmi – přinesení dvou klacků, stébla trávy



1. den – učitel: výroba základu – vytvarování pletiva jedné masky cca 30 minut, tedy obě 1 hodina; děti: kašírování 1 hodina, možno opracovat nosící klacky
2. den – velkoplošná malba, výroba základu klobouku
3. den – dotvoření – detaily (oči, ústa, dokončení klobouku, připevnění na nosící klacky)



Aktivita má být jednorázová.

Popis aktivity:

1. den

Učitel(ka) vytvaruje z pletiva hlavu medvěda a hlavu člověčí. Aby držela tvar, je uvnitř krabice od bot.

Děti natírají lepidlem papíry, dávají je na korpus, nechají zaschnout do druhého dne.

2. den

Hlavy dětí natírají barvami – nechají zaschnout. Z kartonu vytvoří klobouk kuželovitého tvaru.

3. den

Dotvoří barvami detaily, oči, ústa, vystříhnou oči medvěda, jazyk z barevného papíru a nalepí je medvědovi.

Učitel(ka) klobouk upevní tavnou pistolí na hlavu slamáka.

Děti nastříhají stébla stejné délky a učitel(ka) tavnou pistolí upevní na klobouk, děti nahoře sváží stébla provázkem.

Učitel(ka) s pomocí dětí upevní klacky na nošení masky.

Tip: Při výrobě masek může dojít k propojení s kamarády ze školy, rodiči, případně dalšími členy rodiny.



Kašírované masky na masopust.

Výroba dřevěného stojánu na ubrousky (tématický celek)

Linda Vejmelková

Výstupem aktivity je dárek pro maminku – dřevěný stojánek na ubrousky.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti a před-matematických představ.
- ❖ Sebevyjádření, vyjádření potřeb a přání, představivost a fantazie, osvojování pojmů, komunikace, spolupráce, participace.



děti ve věku 3 – 4 roky pracují s dětmi 5 – 7 let ve dvojici



uvnitř i venku



kladívka, hřebíky, lepidlo Herkules, akrylové barvy, latě tenké a silné, smrkový papír, pilky, svěráky



cca 2500 Kč včetně svěráků



7 dní

Popis aktivity:

1. den: motivace

Paní učitelka ukáže dětem fotografii svojí maminky. Krátce povypráví o tom, jaká maminka je, jaké má vlastnosti, a poté se zaměří na její popis podle fotografie.

Potom vyzve děti, aby zavřely oči a přemýšlely o svojí mamince. Paní učitelka vede děti představou - jaké má maminka vlasy, barvu očí, tvar hlavy, krk, tělo, ruce. Jaké oblečení maminka nejraději nosí.

Řízená činnost: kresba nebo malba maminky libovolnou technikou dle věku dětí.

Na závěr kruhu si děti ukáží obrázky a seznámí se s básničkou:

*Maminko má zlatá,
děkuji ti za to
že jsi moje radost,
že jsi moje zlato.
Dárek pro tebe mám,
vyrobil jsem ti ho sám.*

Výstupem tohoto dne je obrázek maminky - děti si nakreslí svou maminku, tak jak jí vidí ony sami. Obrázky si pověsí ve třídě, aby měly stále na očích toho, pro koho dárek dělají.

2. den:

Nejdříve dětem v kruhu ukážeme hotový výrobek i s ubrousky. Potom ho necháme po celou dobu výroby dětem na očích.

Řekneme si, co je měření. Aby měly děti představu o měření, vyrobila jsem jim ze čtvrtky šablonu a na ni nakreslila 5 puntíků – viz Příloha č. 1. Děti měly za úkol najít ve třídě 5 věcí, které se jim líbí, a seřadit je na puntíky podle velikosti.

Po této činnosti uděláme kolečko – reflexi na tuto činnost. Poté jsme se pustili do samotného měření latěk. Děti pracují ve dvojicích, každá dvojice má svůj metr. Opět mám pro děti připravenou šablonu, na čtvrtce jsou nalepena předem nařezaná dřívka, děti si je musí změřit. Podle této délky, což je v našem případě 8 cm, naměřit na své latce též 8 cm a udělat čárku fixem. Děti ve věku 3 – 4 roky pracují vždy s dětmi 5 – 7 let ve dvojici. Nezapomeneme dětem zdůraznit, že jejich další měření pokračuje od čárky stále dál až na konec latky.

3. den

Nejdříve si s dětmi v kruhu povídáme o oddělování různých materiálů.

Papír - můžeme ho rozstříhnout, roztrhnout – zkusíme. Jablko - můžeme rozkrojit, nastrouhat – zkusíme.

Dřevo se dá od sebe oddělit pilkou. V pracovním listu dokresluje zuby k pilce. Poté se pustíme do řezání. Dětem vysvětlíme bezpečnou práci se svěrákem i pilkou.

Názorně jim celý postup řezání ukážeme. Řežeme u dvou svěráků po jednom dítěti, ostatní děti vybarvují omalovánku truhláře. Stačí, když každé dítě uřízne jeden kousek.

4. den

Ráno s dětmi v kruhu si zopakujeme básničku pro maminku.

Řekneme si o dnešní práci – broušení. Na ukázkou máme jeden kus latě obroušené i neobroušené, aby si děti dokázaly představit rozdíl. Brousí všichni najednou.

5. den

V kruhu si s dětmi povídáme o lepení. Nejdříve jednotlivé kusy latěk musíme k sobě přilepit, abychom měli jednodušší práci se zatloukáním hřebíků. Říkáme si, co vše se dá k sobě přilepit. Zahrajeme si pohybovou hru na lepidla (obdoba molekul, děti volně těkají po třídě a na pokyn učitelky „lepení“ se k sobě přilepí určitou částí těla).

Lepíme postupně, 4 děti u stolečku = nakreslená šablona, kolik a jakých kusů latěk potřebují.

Napsáno jak číslicí, tak i puntíky dle příslušného počtu. Ostatní děti mají za úkol z různých stavebnic, kostek postavit dům pro maminku. Takto se všichni prostrídají.

Nakonec si s dětmi v kruhu povídáme, z čeho se jim stavělo nejlépe a nejhůře a proč?

6. den

Tuto činnost děláme venku.

S dětmi si v kruhu povídáme, jak bezpečně zatloukat hřebíky.

Po svačince se s dětmi přesuneme na zahradu, kde již máme všechno připraveno. Šablonu, aby děti věděly, kolik hřebíků budou potřebovat celkem, i kolik jich budou potřebovat na každou stranu stojánku. Zatloukají dvě děti, vystřídají se všichni.

7. den

S dětmi v kruhu si povídáme o barvení stojánku, dětem vysvětlíme, že na každou barvu máme jeden štětec, nesmí se s ním do jiné barvy, než pro kterou je určený.

Nejdříve natíráme z jedné strany, po zaschnutí (cca 1 hodinu) natřeme i z druhé strany.

Rozdělujeme kostky podle barev – opět za pomoci šablon určíme dětem, kam která barva bude patřit. Po natření musíme nechat řádně zaschnout na podložkách, nejlépe do druhého dne.

Metodická poznámka:

Důležité je zhodnocení celého pracovního procesu. Co se nám líbilo či nelíbilo; co nás bavilo či nebavilo. Za každým výrobkem je spousta práce, než je celý hotový. Odnášíme si domů hotové výrobky.

Zdroje:

Molnářová M. (2006): Tvoříme ze slané těsta. Nakladatelství Computer Press.

inspirace, nápady pro výtvarné aktivity:

<http://www.casprodeti.cz>

<http://domecek-vytvarnedilny.blogspot.cz/>

<http://artefiletika.kvk.zcu.cz/>

zpracování vlny:

<http://oveckov.blogspot.cz/>

<http://www.duhovyskritek.cz/postup-mokreho-filcovani/223.html>

<http://www.youtube.com/watch?v=YJbSor2fqe4>

přírodní barvení: <http://wollenaturfarben.blogspot.cz/2013/07/solarfarben-anleitung.html>

<http://www.wildcolours.co.uk/>

výroba papíru apod:

<http://www.priroda.cz/clanky.php?detail=1533>

<http://www.fler.cz/magazin/recyklovane-dekoracni-misky-794>

recept na samotvrdnoucí hmotu:

http://www.montessori-beskydy.cz/tvoreni/modelovani/samotvrdnouci_hmota

Činnosti v centrech aktivit - z návštěvy v Ekoškolce Rozárce

<http://www.hobby-info.cz>

<http://www.vytvarka.eu/odkazy.htm>

Vzdělávací program: Začít spolu

Používání a tvorba vlastních výukových pomůcek v polytechnické výchově

„Budeš-li někdy hledat pomocnou ruku, najdeš ji na konci svého ramene.“
(M. Twain)

Minimum pedagoga MŠ:

navrhnout, vyrobit / vybrat výukovou pomůcku pro rozvoj šikovnosti dětí, zkušenost získanou při samotné výuce účelně využít při návrhu pomůcky a při plánování výukové jednotky i ročního plánu činnosti, vědět, kam se obrátit pro radu

Výroba dřevěných razítek pro tisk na textil a papír

Lucie Černická

Děti se naučí pracovat se dřevem – z větve nalezené v přírodě si pomocí ruční pilky a svěráku nařežou špalíčky, které pak opracují smirkovým papírem. Kladívkem do špalíčku obtisknou nejrůznější kovové objekty. Pomocí takto vytvořeného razítka pak budou tisknout na textil, případně na papír. Aktivita slouží k rozvoji jemné i hrubé motoriky, manuální zručnosti, fantazie, citu pro materiál, k rozvoji polytechnických dovedností.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti a před-matematických představ.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.



3 – 7 let



5 – 10 dětí



park / les, budova, zahrada



5 – 7 cm silná větev z měkkého dřeva, svěráky, ruční pily (nejlépe „japonské“), brusný papír, kladívka, různé drobné kovové předměty (matky, podložky aj.), prkénko tl. 2,5 cm o rozměru 5 × 10 cm, připínáčky, kleště, barvy na textil nebo tempery, papír, štětce, trička či jiné kusy textilu



do 100 Kč na žáka + svěráky, kladiva, kleště a pily dle uvážení a počtu dětí



2 hodiny



vycházka + 2 hodiny příprava razítek + 1 hodina tisk na textil.



Aktivita je jednorázová, ale vzhledem k tomu, že vyrobená razítka pak využíváme k tisku, tak je zároveň dlouhodobá.

Popis aktivity:

Při vycházce do lesa si každé dítě najde vhodnou větev, přibližně 5 – 7 cm silnou, nejlépe z měkkého dřeva (můžete s dětmi vyzkoušet i tvrdé dřevo (např. dub, buk, olše), z jakého dřeva Vám to půjde lépe a z jakého hůře – využijte zkušenost k vysvětlení, co je tvrdé a měkké dřevo). Větev by měla být kompaktní, tj. neshnilá.

Po návratu je třeba s dětmi podrobně probrat pravidla pro práci s nástroji a postup další práce. Správné provedení jednotlivých úkonů aktivity je nezbytně nutné dětem nejprve ukázat. Pak již děti pracují v maximální možné míře samostatně, učitelka kontroluje jednotlivé fáze postupu.

Pomocí ruční pilky z větve dítě nařeže přibližně 7 cm dlouhé špalíčky kolmým řezem tak, aby vznikla pokud možno rovná plocha. Řez pak ještě dohladka obrousí smirkovým papírem. Nejprve hrubším a pak jemnějším.

Z takto připraveného špalíčku vytvoří razítko – nejrůznější kovové objekty bude pomocí kladívka otiskovat do ohlazené plochy, čímž vytvoří zajímavý reliéf. Při práci máme špalík upevněný ve svěráku.

Takto připravené razítko pak potřeme barvou na textil (musí být dostatečně hustá) a tiskneme na trička či jiné kousky látek (dáváme pozor, aby barva neprosákla i na druhou stranu trička, raději do něj při tisku vložíme např. kus kartonu). Obdobně můžeme tisknout na papír, v tom případě stačí použít tempery.

Tip na vycházku: Japonské pilky jsou často skládací, vezměte si jednu pilku s sebou do kapsy, ať můžete upravit velikost donesených větví a ušetřit si množství následného odpadu.

Metodická poznámka

Pro zachování rovné plochy špalíčku je pro broušení vhodné brusný papír přichytit na prkénko např. tak, že ohneme kraje papíru na horní stranu prkénka a tam je připevníme zatlučením připínáčků (pozor na vhodnou sílu prkénka, aby spodem nekoukaly hroty připínáčků).

Kovové objekty je třeba zarazit dostatečně hluboko. Moc pěkně vychází reliéf z hřebíčků, zatlučených hlavičkou „naležato“ do dřeva. Zatlučené matičky lze snadno vyjmout pomocí hřebíčku zastrčeného do otvoru matky a jemným zapáčením. S menšími dětmi, které neovládou kladívko, lze také vyzkoušet zatlačení předmětů do dřeva tlakem ve svěráku.



Příprava špalíčků na razítka.

foto. Lucie Černická

Výroba zatloukací hry

Lucie Černická

Aktivita slouží dětem k využití základních řemeslných dovedností pro výrobu smysluplné pomůcky pro nácvik další dovednosti (zatloukání). Podporuje rozvoj motoriky, soustředění, polytechnických dovedností, schopnosti dosahovat cíle, dokončovat rozdělané, rozvoj spolupráce.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Rozvoj prostorové představivosti a před-matematických představ.
- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.



3 – 7 let



5 dětí



budova, zahrada



hobra o rozměru 30 × 30 cm, tl. 3 cm, latky tl. 1 cm, brusný papír, ruční pily (nejlépe „japonské“), kladiva, příp. akuvrtačka, připínáčky, tužka



materiál do 80 Kč/dítě, akuvrtačka cca 3000 Kč, ostatní nářadí dle uvážení a počtu dětí



2 hodiny



2,5 hodiny



Aktivita je jednorázová

Popis aktivity:

Děti si z předem připravených hobrových desek (30 cm × 150 cm × 3 cm) nařezou destičky o rozměru 30 × 30 × 3 jako podložku k zatloukání dřevěných tvarů. Pomocí truhlářských svorek si děti připevní desku hobry ke stolu, rozměří si ji a po 30 cm označí linii řezu pomocí truhlářské tužky. Podél rysky připevní druhou svorkou prkénko, podél kterého povedou řez. Hobru uříznou.

Dřevěné tvary si nařezou ze smrkových latěk o šířce 3 a 5 cm. Latky si předem rozměří na čtverce, obdélníky, trojúhelníky, označí ryskami, upevní latky do svěráku a nařezou na jednotlivé dílky.

Na prkénko si pomocí připínáček připevní brusný papír a jednotlivé dílky obrousí tak, aby měly hladké hrany. Ve středu každého dílku si označí místo, kde nebozezem vyvrtají dírku na zatloukání hřebíčku. Jednotlivé dílky upevňují do svěráku a vyvrtají otvor.

Pomocí hřebíčků a kladívka budou děti zatloukat dílky do hobry v různých ornamentech (domčky, stromy, květiny, ...). Podle připraveného vzoru i podle fantazie. Hobra umožňuje snadné vytažení hřebíčků a opětovné použití do jiných tvarů.

Metodická poznámka:

Variantou je vyrobit si jednu hru na zatloukání společně. Rozdělit jednotlivé fáze výroby mezi děti, je pak potřeba méně nástrojů, děti se vystřídají, ale nemají pak představu o celé výrobě. Síla hřebíčku a velikost hlavičky musí korespondovat s velikostí otvoru, vyberte hřebíčky odpovídajícího průměru.

Tip: Při řezání trojúhelníků je výhodnější odříznout z latě jednotlivé trojúhelníky po jednom, pokud odříznete čtverec, který budete chtít na trojúhelníky rozdělit následně, půjde špatně uchytit do svěráku.

Tip: Pro rovné obroušení hran zatloukaných dílků je vhodné brusný papír přichytit na prkénko např. tak, že ohneme kraje papíru na horní stranu prkénka a tam je připevníme zatlučením připínáček (pozor na vhodnou sílu prkénka, aby spodem nekoukaly hroty připínáčeků).

Tip: Před vlastní činností vždy předchází správné předvedení od učitele. Nejlépe bez mluvení a vysvětlování, které následuje po ukázce. Děti buď koukají, nebo poslouchají.



Nebožezem vyvrtáme do dílku zatloukací hry otvor pro hřebíček.

foto: archiv ČSOP Vlašim

Zpracování ovčí vlny

Lucie Černická

Při práci s vlnou děti pracují na rozvoji jemné i hrubé motoriky, získávají cit pro materiál, rozvíjejí barevné a estetické cítění. Děti získají znalosti a dovednosti potřebné ke zpracování ovčí vlny ze surového stavu po výrobek, získají základní znalosti o výrobě textilu a různých materiálech.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ✿ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, fyzické zdatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ✿ Rozvoj prostorové představivosti.
- ✿ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ✿ Jazyk a řeč.



3 – 7 let



5 – 25, záleží na organizaci práce



budova, zahrada



prací prostředek na vlnu, džber nebo jiná nádoba na praní vlny vhodné velikosti, síto na sušení vlny, hřebeny na česání vlny (krample) nebo kartáče na psy



cca 500 Kč



Před tím, než začneme pracovat s dětmi, doporučuji práci vyzkoušet, abychom získali zkušenost s různou snadností či nesnadností práce (někdo je rozený „vlnář“, někdo si s vlnou „nerozumí“). Zhruba den vlastní přípravy a obstarání surové vlny.



Budeme-li procházet celý proces s dětmi, počítejte s několika dny dílčích činností. Vlna musí schnout apod. Také záleží na množství zpracovávané vlny. Celkový čas k dosažení výsledku 2 – 3 dny.



Aktivita je jednorázová, je vhodné ji začlenit do tematického celku v průběhu jednoho týdne.

Popis aktivity:

Vzhledem k didaktickému cíli dáváme přednost si ovčí vlnu i připravit, tzn. získat od chovatele ovčí vlnu, tu vyprat a vyčesat. Zkrátka projít procesem zpracování od suroviny po materiál. S dětmi nejlépe na jaře navštívíme chovatele ovcí a poprosíme ho o surovou ovčí vlnu. Vlnu si děti mohou očichat, ohmatat, seznámíme je s tím, co je to lanolín – proč je vlna mastná, k čemu slouží lanolín ovečkám a k čemu lidem.

Vlnu pak namočíme a po odmočení několikrát vyměníme vodu, dokud není nejhorší špína pryč. Pak vypereme vlnu v přípravku na praní vlny, nebo v šampónu. Necháme vykapat na vodorovné ploše, během sušení vlnu otáčíme.

Po usušení vlnu rozčešeme na kramplích nebo bubnové česačce. Vlnu uchytíme do zubů jednoho hřebenu a druhým hřebenem „stahujeme“ vlákna přes zuby, dokud vlnu nepřecháme na druhý hřeben. Postup můžeme několikrát opakovat podle míry zacuchání vlny.

Tip: Místo drahého prostředku na praní vlny postačí nejlevnější šampón.

Tip: Vlnu můžete nechat vykapat i přehozením přes šňůru, ale počítejte s tím, že bude více zacuchaná do „provázků“, lepší tedy nechat vykapat nalezato na nějakém sítu, drátěnce od postele, látce natažené mezi stromy apod.

Tip: Bubnovou česačku často vlastní ekocentra a střediska ekologické výchovy, můžete se s nimi domluvit na zapůjčení. Krample či česačka se také dá nahradit z domova donesenými hřebeny na psy či kočky.

Barvení ovčí vlny

Lucie Černická

Barvením rostlinnými barvivy děti získají zkušenost s dalšími vlastnostmi rostlin, jakým způsobem ještě můžeme rostliny využívat. Barvení je další fází při zpracování ovčí vlny při cestě ke konečnému výrobku.


Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:


- ❖ Rozvoj jemné i hrubé motoriky, samostatnosti, zručnosti a kreativity.


Dítě a jeho psychika:


- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Jazyk a řeč.
- ❖ Estetické cítění.

 3 – 7 let


 5 – 25, záleží na organizaci práce

 budova, zahrada

 Nádoba na barvení – starší hrnec s poklicí, cedník, přírodní barvicí materiál, např. cibulové slupky, ořechové listy aj., ořechové listy, květy vratiče, kopřivy, mořena barvířská – červená, případně potravinářské barvy, elektrický vařič či plotýnka na sporáku dle vybavení školky.

 cca 150 Kč

 Sběr rostlin s dětmi jedno odpoledne, příprava barvicí lázně – cca 3 hodiny vaření, 1 hodina chladnutí.

 3 – 4 hodiny

 Aktivita je jednorázová, nejlépe jako součást tematického celku.

Popis aktivity:

Po vyčesání můžeme vlnu barvit – s dětmi nejlépe přírodními nebo potravinářskými barvivy. Pokud budeme barvit přírodním barvivem, doporučuji nejprve si připravit barvicí lázeň, abychom neměli vlnu plnou rostlinných zbytků, rostlin je potřeba co největší množství. Skutečně plný velký hrnec (nebo plný bratar) zalijeme vodou a cca tři hodiny mírně vaříme. Pak lázeň necháme vychladnout a cezením odstraníme zbytky rostlin.

Případně ve vodě o pokojové teplotě rozmícháme barvivo na požadovanou koncentraci, vložíme vlnu a velice pomalu na nejnižší stupeň zahříváme. Při barvení pomalu a postupně zvyšujeme stupeň ohřevu až k varu. Po dosažení varu vaříme cca 45 minut a pak opět pomalu teplotu snižujeme až do vypnutí a vychladnutí (bez zvedání pokličky).

Celá doba barvení může takto pomalu trvat tři až čtyři hodiny. Po zchladnutí na pokojovou teplotu vlnu vypláchnutím zbavíme nenavázaných zbytků barviva. Opět použijeme vodu o pokojové teplotě, aby se vlna nesrazila. Pokud k tomu přece jen došlo, můžeme zkusit vlnu znovu vyčesat. Pokud jsme jí srazili hodně, můžeme pokus opakovat.

Metodická poznámka

Barvení doporučuji provádět jako doplňkovou činnost k jiné aktivitě, která děti zabaví, není nutná jejich plná pozornost a barvení trvá dlouho.

Tip: Chceme-li mít vlnu nestejně probarvenou, můžeme barvit vlnu nečesanou. Barvivo se nedostane všude a pak po rozčesání získáme zajímavý melír. Vlnu můžeme i vařit, aby se nám nesrazila, musíme jí pouze velice pomalu zahřívat a velice pomalu nechat chladnout.

Přírodní barvení sluncem

Monika Semotánová

Barvení pomocí přírodních materiálů je prastarým řemeslem, s kterým se v současnosti setkáváme už jen zřídka. Jde o nesmírně zajímavý proces, při kterém můžeme s dětmi sledovat a zažívat širokou škálu dějů a činností (např. sledování přírodních cyklů a změn v přírodě, kdy čekáme až vyroste / rozkvetne / uzraje některá z barvířských rostlin; rozvoj jemné motoriky při jejich sbírání a trhání na vycházkách přírodou; sledování uceleného pracovního postupu po jednotlivých krocích). Přírodní barvení je náročné na čas – podporuje trénink trpělivosti a pomáhá uvědomovat si plynutí času. Při jeho zapojování do školního plánu jej lze použít jako jednorázovou aktivitu nebo v projektovém vyučování a na jednotlivé činnosti navázat řadu výukových prvků.

Očekávané výstupy v RVP:

Dítě a jeho tělo:

- ❖ Rozvoj jemné motoriky, samostatnosti, zručnosti a kreativity.

Dítě a jeho psychika:

- ❖ Tvořivost, vynalézavost, fantazie.
- ❖ Jazyk a řeč.
- ❖ Estetické cítění.



od 3 let



variabilní, 5 – 15 dětí



kombinace prostředí interiér a exteriér – louka / zahrada / park / les (sběr materiálu) + budova (vlastní barvení). Pozn.: lze realizovat pouze v budově za předpokladu, že je předem připraven rostlinný materiál.



přírodní barvicí materiál (např. cibulové slupky, ořešákové listy / slupky, květy měsíčku, afrikánů, třezalky, pivoňky, nať kopřivy, kurkuma, červená řepa, černý čaj apod.) – zdarma; **sklenice s uzávěrem** – zdarma – děti mohou přinést z domova vlastní; **textilní materiál** – předeprané plátno nebo ovčí vlna / provázky / hedvábí (vše nebarvené); množství dle velikosti sklenic, plátno nebo vlna (lze použít materiál donesený dětmi nebo z darovaných zdrojů); **voda** (nejlépe horká); **ocet** na ustálení barvy (nemusí být) ; místo k uložení na slunci (na okně, venku, ve skleníku)



cca 130 Kč



Zajištění pomůcek a textilního materiálu: 0,5 – 2 hodiny (učitel, děti). Předeprání plátna: 1 hodina. (učitel). Sběr barvicího materiálu: 0,5 – 2 hodiny (učitel s dětmi).



Sběr barvicího materiálu: 0,5 – 2 hodiny. Příprava a samotné barvení: 1 – 2 hodiny. Čekání na výsledek: 1 měsíc.



Aktivita má být dlouhodobá / sezónní.

Popis aktivity:

Nejprve si zajistíme pomůcky a materiál. Na vycházce se porozhlédneme, co by se dalo použít k barvení, a dětem ukážeme, které části rostliny mohou sbírat (např. ořešákové listy).

Nasbírané listy přeneseme do školky a natrháme je na menší kusy. Do připravených sklenic vrstvíme střídavě ořešákové listy a textil. Ideální množství je 1:1. Sklenice můžeme plnit jedním druhem rostliny nebo vytvářet různé kombinace a experimentovat. Čím více bude barvicího materiálu, tím intenzivnější barvu můžeme získat.

Sklenici zalijeme horkou vodou, uzavřeme a postavíme na osluněné místo. Ponecháme ji tak po dobu 1 měsíce a můžeme průběžně sledovat, jak se z listů uvolňuje barva. Po uplynutí této doby sklenice otevřeme, textilní materiál vyždímáme, ustálíme ve vodě s octem, necháme uschnout a prohlédneme si s dětmi výsledky. Zbytky listů ze sklenic můžeme vyhodit na kompost.

Metodická poznámka:

Aktivitu lze přizpůsobovat potřebám výuky, je vhodné zapojit ji do většího cyklu.

Před samotným barvením je vhodné děti motivovat k tématu – můžeme se bavit o barvách, řemeslech a představit si barviře nebo připravit hru, která bude založená na rozpoznávání barev. Barvení lze také připodobnit ke kouzelnému ději, kdy si s pomocí přírody vyčarujeme barevné překvapení. Aktivitu lze vázat i na jiná témata, např. při povídání s dětmi o zelenině, ovoci a kořeni ozvláštníme barvením borůvkami, kurkumou nebo cibulovými slupkami, při povídání o rostlinách a květinách barvíme nasbíranými bylinami.

Po dokončení barvení je vhodné nabarvený textil využít při další tvorbě – např. pro plstění, tkaní, koláž apod.



Barvení pomocí rostlin a slunce.

foto: Monika Semotánová

Zdroje:

Práce s ovčím rounem:

Šilarová J. (2012): Plstíme z ovčí vlny. Nakladatelství Grada.

Šilarová J. (2007): Tvoříme z ovčí vlny. Nakladatelství Grada.

Škorpilová H. (2011): Mokré plstění. Nakladatelství Grada.

Janotka M., Linhart K. (1984): Zapomenutá řemesla. Nakladatelství Svoboda.

<http://www.pinterest.com/>

<http://www.vespolek.cz/>

nápady a rady na tvoření ze dřeva:

<http://www.ricany.cz/org/muzeum/>

Tichý L., Tichá I. (2005): Barvy z rostlin. Rezekvítek Brno.

<http://www.ricany.cz/org/muzeum> – projekt Učíme řemesla

Kontakty:

PhDr. Roman Andres

ZO ČSOP Vlašim

Web: <http://www.csopvlasim.cz>

roman.andres@csop.cz

RNDr. Jana Havelková

ZO ČSOP Vlašim

Web: <http://www.csopvlasim.cz>

e-mail: jana.havelkova@csop.cz

Mgr. Zdeňka Engelthalerová

Pedagogická fakulta UK Praha, katedra tělesné výchovy

Web: <http://ktv.pedf.cuni.cz/>

e-mail: zdenka.engelthalerova@pedf.cuni.cz

Mgr. Lucie Černická

O. s. Vespolek

Web: www.vespolek.cz

Johana Passerin

Asociace lesních mateřských škol

Web: www.lesnims.cz

E-mail: johana.passerin@lesnims.cz

PhDr. Magda Andresová

samostatně působící lektorka výtvarnice

Web: www.ilustruji.cz

E mail: magda.andresova@gmail.com

Mgr. Lenka Zapletalová

Rodinné centrum Světýlka, o.s.

Web: www.svetylka.cz; www.montessorivlasim.cz

Mgr. Jana Boumová

MŠ Sokoleč

Web: www.skola-sokolec.cz

skolka@skola.sokolec.cz

Kateřina Dlabová

Vila Vallila, Červený Újezd u Votic

Web: www.vallila.cz

Mgr. Monika Semotánová

Muzeum Říčany

Web: <http://www.ricany.cz/org/muzeum/>

Mgr. Iva Sadílková, Bc. Eva Balková, Kateřina Vernerová

MŠ Archa Petroupim

Web: <http://www.skolaarcha.org/>

Veronika Horáčková

MŠ Mořina

Web: <http://www.zsmorina.cz/>

Linda Vejmelková

MŠ Kamenice u Prahy

Web: <http://www.mskamenice.cz/>



EKOPORADNA

Český svaz ochránců přírody Vlašim

Služby pro veřejnost zdarma

- informace, konzultace a poradenství v oblasti životního prostředí, ochrany přírody a ekologicky šetrného provozu domácnosti, školy, firmy či úřadu
- analýzy, biologické průzkumy a hodnocení
- konzultace a vedení samostatných prací studentů všech stupňů škol
- zajišťování praxí studentů



Knihovna a studovna

- přírodovědné, ekopedagogické a regionální publikace
- přes 5000 knih, 170 videokazet, 200 CD a DVD, několik desítek periodik
- umožňuje dálkové výpůjčky



Kontakt

- ČSOP Vlašim, Pláteníkova 264, 258 01
- tel.: 317 845 965
- e-mail: ekoporadna@csop.cz
- www.podblickeekocentrum.cz

Ekologické poradny významně pomáhají utvářet odpovědnost obyvatelstva vůči životnímu prostředí.

Český svaz ochránců přírody Vlašim tak činí již od roku 1999 a je dlouholetým členem Síť ekologických poraden STEP.

